



Νέες Πραγματικότητες

Η εξωτερική πολιτική του Ισραήλ
μετά την διακυβέρνηση Νετανιάχου

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Γαβριήλ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ερευνητής ΕΛΙΑΜΕΠ



Νέες Πραγματικότητες: Η εξωτερική πολιτική του Ισραήλ μετά την διακυβέρνηση Νετανιάχου

Copyright © 2022 | All Rights Reserved
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)
Βασιλίσσης Σοφίας 49, 10676, Αθήνα
Τηλ.: 210 7257 110 | Fax: 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ ενθαρρύνει τον ανοιχτό, πλουραλιστικό διάλογο στη βάση επιχειρημάτων και δεδομένων. Οι απόψεις που διατυπώνονται από τους συνεργάτες του ΕΛΙΑΜΕΠ εκφράζουν αποκλειστικά τους συγγραφείς τους και δεν δεσμεύουν το Ίδρυμα.

Γαβριήλ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ερευνητής ΕΛΙΑΜΕΠ

Περίληψη

- Το Ισραήλ κλήθηκε να προσαρμοσθεί στους αναθεωρημένους στόχους της διακυβέρνησης Μπάλντεν στη Μέση Ανατολή και να επικαιροποιήσει τον συντονισμό του με τη Ρωσία στο μέτωπο της Συρίας.
- Το Ουκρανικό αναδιαμόρφωσε τις σχέσεις του Ισραήλ έναντι των ΗΠΑ και της Ρωσίας.
- Η ισραηλινή απροθυμία να παράσχει οπλισμό στην Ουκρανία διατήρησε τον ρωσοϊσραηλινό συντονισμό στη Συρία.
- Η ενεργειακή κρίση που προκλήθηκε από το Ουκρανικό ώθησε τις ΗΠΑ να αναθεωρήσουν τη στάση τους έναντι της Σαουδικής Αραβίας. Παράλληλα, η προσέγγιση Ιράν-Ρωσίας προκάλεσε στασιμότητα στις συνομιλίες ΗΠΑ-Ιράν στη Βιέννη. Το Ισραήλ αξιοποίησε τις νέες συγκυρίες: Ενθάρρυνε την επαναπροσέγγιση Ουάσιγκτον-Ριάντ και απομάκρυνε την πιθανότητα επαναλειτουργίας του Αμερικανικού Προξενείου στην Ανατολική Ιερουσαλήμ.
- Το Ισραήλ προώθησε την εμβάθυνση των 'Συμφωνιών του Αβραάμ' και προσέλυσε την Ινδία στην νέα μεσανατολική πραγματικότητα μέσω του νέου μηχανισμού I2U2, σε συντονισμό με τις ΗΠΑ.
- Με προσεκτικούς επικοινωνιακούς χειρισμούς η κυβέρνηση Μπένετ – Λαπίντ αποκατέστησε τις διπλωματικές σχέσεις με την Τουρκία, διατηρώντας τη στενή συνεργασία με Ελλάδα και Κύπρο.
- Κρίνεται σκόπιμη η θέσπιση πρόσθετων δικλείδων ασφαλείας διατήρησης της ποιότητας των σχέσεων Αθήνας-Λευκωσίας-Ιερουσαλήμ, αντίστοιχες με εκείνες που αναμένεται να πλαισιώσουν τις επικαιροποιημένες σχέσεις Ισραήλ-Τουρκίας.

ΣΤΙΣ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ 2021 ΣΧΗΜΑΤΙΣΘΗΚΕ στο Ισραήλ κυβέρνηση συνεργασίας, η «Κυβέρνηση της Αλλαγής» όπως επεκράτησε στην τοπική δημοσιογραφική γλώσσα, αναλαμβάνοντας την εξουσία μετά από μία δωδεκαετή περίοδο διακυβέρνησης του μακροβιότερου πρωθυπουργού της χώρας, Βενιαμίν Νετανιάχου, οι αποφάσεις του οποίου καθόρισαν αποφασιστικά τις επιλογές της ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Η πολυσυλλεκτική κυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ

Δυσοίωνες ήταν οι προβλέψεις για τον χρόνο ζωής της νέας κυβέρνησης – και όχι άδικα.

Η «Κυβέρνηση της Αλλαγής» προέκυψε από τη συνεργασία πολιτικών κομμάτων, τα οποία αφ' ενός όλα συμφωνούσαν στην ανάγκη λήξης της εποχής Βενιαμίν Νετανιάχου, αφ' ετέρου το καθένα εξέφραζε ιδεολογικές θέσεις αντιτιθέμενες μεταξύ τους ως προς πολύ βασικά ζητήματα διακυβέρνησης της χώρας: από την διαχείριση της διένεξης Ισραήλ-Παλαιστινίων, τον βαθμό της εβραϊκής φυσιογνωμίας του κράτους, μέχρι τη θέση της αραβικής μειονότητας στον τρόπο λήψης αποφάσεων, την αντιμετώπιση του υψηλού κόστους διαβίωσης και καθαυτό το καθεστώς κυριαρχίας της Ιερουσαλήμ.

Οι πρωτοτυπίες στη σύνθεση του υπουργικού συμβουλίου ήταν πολλές, αρχής γενομένης από το πρόσωπο του ίδιου του πρωθυπουργού, Ναφτάλι Μπένετ, ο οποίος, πέραν του ότι αποφάσισε, παρά τις προεκλογικές δεσμεύσεις του, να συνταχθεί μετεκλογικά με αριστερές πολιτικές δυνάμεις, κατέστη ο πρώτος ισραηλινός πρωθυπουργός που θα τηρούσε τις εβραϊκές θρησκευτικές επιταγές και την αργία του Σαββάτου, προκαλώντας ερωτηματικά περί του κατά πόσον θα ήταν σε θέση να ασκήσει απρόσκοπτα τα καθήκοντά του.¹ Την ίδια στιγμή, η υπουργός συγκοινωνιών και ηγέτης του Κόμματος των Εργατικών Μεράβ Μιχαέλι,² μαζί με τους υπουργούς που προέρχονταν από το αριστερότερο κόμμα 'Μέρετς', τάσσονταν υπέρ της κυκλοφορίας των μέσων μαζικής μεταφοράς κατά την αργία του εβραϊκού Σαββάτου, την νομοθετική κατοχύρωση των πολιτικών γάμων, της ευθανασίας υπό προϋποθέσεις και της διασφάλισης κοινωνικών δικαιωμάτων υπέρ της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας,³ συμπεριλαμβανομένης της παρένθετης μητρότητας και της υιοθεσίας από ομόφυλα ζευγάρια.⁴ Ο υπουργός δικαιοσύνης, Γκιντόν Σάαρ, πρώην στέλεχος του δεξιού

Την 12ετή
διακυβέρνηση
Νετανιάχου
διαδέχθηκε η
πολυσυλλεκτικότερη
κυβέρνηση της
Ιστορίας της χώρας.

¹ Ενδεικτικά: Ben Caspit, "Is Israel ready for a religious prime minister?", Al-Monitor, 11.8.2020 <https://www.al-monitor.com/originals/2020/08/israel-naftali-bennett-benjamin-netanyahu-yair-lapid-sharon.html> και Oren Kessler, "The Meaning of Israel's First Religious Prime Minister", Foreign Policy, 7.6.2021 <https://foreignpolicy.com/2021/06/07/naftali-bennett-israel-first-religious-prime-minister> Ο θρησκευτικός τρόπος ζωής που Ναφτάλι Μπένετ, ως επίσης και το γεγονός ότι είχε γεννηθεί σε εβραϊκό εποίκισμο της Δυτικής Όχθης απασχόλησαν τον δημόσιο λόγο στο Ισραήλ και στο εξωτερικό, ήδη προτού θεωρηθεί ενδεχόμενος ο σχηματισμός κυβέρνησης συνεργασίας υπό την ηγεσία του.

² Ynet, "Transportation minister says will work to allow public transport on Shabbat", 22.11.2021

<https://www.ynetnews.com/article/r1zk1wt00k> Δηλώσεις της υπουργού συγκοινωνιών και αρχηγού του Κόμματος των Εργατικών, Μεράβ Μιχαέλι, στην ειδησεογραφική ιστοσελίδα Ynet της εφημερίδας Yediot Aharonot.

³ The Times of Israel, "Meretz says coalition deal includes push for LGBT right; Ra'am vows to oppose", 3.6.2021

<https://www.timesofisrael.com/meretz-says-coalition-deal-includes-push-for-lgbt-rights-raam-vows-to-oppose>. Δηλώσεις του υπουργού υγείας και τότε ηγέτη του κόμματος «Μέρετς», Νιτσάν Χόροβιτς. Στις 23.8.2022 διαδέχθηκε τον Χόροβιτς στην ηγεσία του κόμματος η Ζαχάβα Γκαλόν, η οποία είχε ήδη διατελέσει πρόεδρος του «Μέρετς» κατά την περίοδο 2012-2018. Τις πολιτικές της θέσεις αναπτύσσει στο αγγλόφωνο ισραηλινό τηλεοπτικό δίκτυο i24News. Πρβλ. i24News, εκπομπή *The Interview*, 19.9.2022 <https://www.youtube.com/watch?v=pheV40d7QWo>.

⁴ Κόμμα των Εργατικών : Συνοπτική περιγραφή της κοινοβουλευτικής του παρουσίας:

<https://en.idi.org.il/israeli-elections-and-parties/parties/labor-party-haavoda>.

Πρόγραμμα: <https://en.idi.org.il/media/16030/%D7%9E%D7%A4%D7%9C%D7%92%D7%AA-%D7%94%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%D7%94.pdf>

Κόμμα «Μέρετς»: Συνοπτική περιγραφή της κοινοβουλευτικής του παρουσίας:

Για πρώτη φορά ένα αραβικό κόμμα κατέστη ρυθμιστής των εσωτερικών πολιτικών εξελίξεων.

κόμματος Λικούντ της αξιωματικής αντιπολίτευσης, αντιτασσόταν στις Συμφωνίες του Όσλο και τασσόταν υπέρ της προσάρτησης των περιοχών Β και C της Δυτικής Όχθης.⁵ Αντιθέτως, ο υπουργός περιφερειακής συνεργασίας, Εσάουι Φρέζ, ο πρώτος Άραβας μουσουλμάνος υπουργός σε ισραηλινή κυβέρνηση, προερχόμενος από το αριστερό κόμμα 'Μέρετς', ήταν υπέρμαχος της αρχής 'δύο έθνη-δύο κράτη' βάσει της οποίας η Ανατολική Ιερουσαλήμ θα καθίστατο πρωτεύουσα του μελλοντικού ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους.⁶ Παράλληλα, υπουργός άμυνας ορίσθηκε ο Μπένι Γκαντς, ο οποίος, πέραν του ότι είχε ήδη συγκυβερνήσει με τον Βενιαμίν Νετανιάχου και ιδεολογικά προέρχεται από τον χώρο της κεντροδεξιάς, είχε διατελέσει τα προηγούμενα χρόνια Αρχηγός του στρατού, εφαρμόζοντας 'πολιτική ισχυρής πυγμής' έναντι των Παλαιστινίων στη Γάζα και στην Δυτική Όχθη.⁷ Για πρώτη φορά δεν συμμετείχαν στο κυβερνητικό σχήμα τα θρησκευτικά κόμματα των Υπερορθόξων Εβραίων που εκπροσωπούν 1.125.000 ισραηλινούς πολίτες (12% του συνολικού πληθυσμού),⁸ επειδή τόσο το κόμμα του υπουργού εξωτερικών και αναπληρωτή πρωθυπουργού Γιαΐρ Λαπίντ και ο υπουργός οικονομικών Αβιγκντόρ Λίμπερμαν του κόμματος «Ισραήλ το Σπίτι μας» τάσσονται υπέρ της υποχρεωτικής στράτευσης των μαθητών των εβραϊκών θεολογικών σχολών και της υποχρεωτικής εισαγωγής στα θρησκευτικά σχολεία των βασικών μαθημάτων, που προβλέπονται στα δημόσια σχολεία (π.χ. Μαθηματικά και Αγγλικά) – μεταρρυθμίσεις που απορρίπτονται από τα υπερρθόδοξα κόμματα.⁹

Τέλος, οι μετεκλογικές συγκλήσεις που έθεσαν τέλος στην 12ετή δεξιά διακυβέρνηση υπό τον Νετανιάχου, σηματοδότησε μία ιστορική τομή στο ισραηλινό πολιτικό σύστημα. Για πρώτη φορά αραβικό κόμμα κατέστη ρυθμιστής της κυβερνητικής μακροβιότητας και αποφάσισε να στηρίξει με τις τέσσερις έδρες του την «Κυβέρνηση της Αλλαγής», εξασφαλίζοντάς της με αυτόν τον τρόπο την απαραίτητη ελάχιστη κοινοβουλευτική πλειοψηφία των 61 εδρών.¹⁰ Η απόφαση του ισλαμιστικού αραβικού κόμματος «Ράαμ»

<https://en.idi.org.il/israeli-elections-and-parties/parties/meretz> .

Πρόγραμμα: <https://en.idi.org.il/media/12374/%D7%9E%D7%A8%D7%A6-%D7%9E%D7%A6%D7%A2.pdf> [πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας – Israel Democracy Institute www.idi.org.il]

⁵ The Washington Institute, "New leadership for Israel? A conversation with Gideon Sa'ar", 10.2.2021.

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/new-leadership-israel-conversation-gideon-saar> Βιντεοσκοπημένη και απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη του υπουργού δικαιοσύνης, Γκιντόν Σάαρ, στον διευθυντή της αμερικανικής δεξαμενής σκέψης The Washington Institute, Ρόμπερτ Σάτλοφ.

⁶ Arab News, *εκπομπή Frankly Speaking*, 5.6.2022 <https://www.arabnews.com/node/2097026/frankly-speaking-s4-e6-esawi-frej-israeli-minister-regional-cooperation> . Μαγνητοσκοπημένη συνέντευξη του Εσάουι Φρέζ στην ιστοσελίδα της αγγλόφωνης σαουδαραβικής εφημερίδας Arab News. Πρβλ. Times of Israel, "Meretz minister says he won't run in next election, urges party chair to step aside", 5.7.2022 <https://www.timesofisrael.com/meretz-minister-says-he-wont-run-in-next-election-urges-party-chair-to-step-aside> Στις 5.7.2022 ο Φρέζ ανακοίνωσε ότι δεν θα υποβάλλει υποψηφιότητα στις βουλευτικές εκλογές της 1.11.2022, ωστόσο παραμένει υπουργός περιφερειακής συνεργασίας στην υπηρεσιακή κυβέρνηση.

⁷ The Washington Institute, "Defense Minister Benny Gantz discusses Israel's strategic challenges", 11.4.2022

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/defense-minister-benny-gantz-discusses-israels-strategic-challenges> Βιντεοσκοπημένη και απομαγνητοφωνημένη συνέντευξη του υπουργού άμυνας, Μπένι Γκαντς, στον διευθυντή της αμερικανικής δεξαμενής σκέψης The Washington Institute, Ρόμπερτ Σάτλοφ.

⁸ Misrad Rosh ha'Memshala, Ha' Moatsa ha'Leumit le-Kalkala, "Tarkhishey Okhlusya Ezorim li-Mdinat Israel 2020-2050" [Γραφείο Πρωθυπουργού, Εθνικό Συμβούλιο Οικονομίας, «Εκτιμήσεις πληθυσμιακής εξέλιξης ανά διοικητικές περιφέρειες του Κράτους του Ισραήλ 2020-2050»], 19.4.2021 https://public.tableau.com/app/profile/israel.national.economics.council/viz/Draft_c/2020-2050 . Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που δημοσίευσε τον Απρίλιο του 2021 το Εθνικό Συμβούλιο Οικονομίας, που υπάγεται στο Γραφείο Πρωθυπουργού, λαμβάνοντας υπ' όψιν τον ρυθμό πληθυσμιακής αύξησης της κοινότητας των Υπερορθόξων Εβραίων που διαβιούν στο Ισραήλ σήμερα, υπολογίζεται ότι το έτος 2050 ένας στους τέσσερις πολίτες θα ανήκει στη συγκεκριμένη θρησκευτική κοινότητα.

⁹ Η θέσπιση υποχρεωτικής στράτευσης της θρησκευτικής ομάδας των Υπερορθόξων Εβραίων και η εναρμόνιση του προγράμματος σπουδών στις θεολογικές σχολές ανάγεται χρονικά από τις πρώτες δεκαετίες του κράτους και είχε αναχθεί σε πρώτιστο αίτημα της ιδεολογικής πλατφόρμας του κεντροαριστερού κόμματος «Υπάρχει Μέλλον – 'Yesh Atid'» υπό την ηγεσία του νυν υπηρεσιακού πρωθυπουργού Γιαΐρ Λαπίντ, ως επίσης και του κόμματος «Ισραήλ το Σπίτι μας – 'Israel Beiteinu'» του νυν υπουργού οικονομικών Αβιγκντόρ Λίμπερμαν ήδη από το 2013. Πρβλ. Γαβριήλ Χαρίτος, «Ισραήλ: Πολιτειακές αλλαγές εν μέσω οξείας κομματικής πόλωσης», Κείμενο Ανάλυσης αρ. 8/2014, ΚΕΜΜΙΣ, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 27.3.2014

¹⁰ Ephraim Lavie, Meir Elran, Khader Sawaed, Ilham Shahbari, Jony Essa, "Ra'am joins the Government Coalition: Paving a Path to Jewish-Arab Political Partnership?", INSS Insight No.1489, 17.6.2021 <https://www.inss.org.il/publication/raam-party> Περί της απόφασης του ισλαμιστικού κόμματος «Ράαμ» να στηρίξει κοινοβουλευτικά την κυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ.

να ενταχθεί στις πολιτικές δυνάμεις της (εβραϊκής-σιωνιστικής) συμπολίτευσης ήταν μέχρι πρότινος αδιανόητη για τα τοπικά δεδομένα και, κυρίως, για τα υπόλοιπα αραβικά μειονοτικά κόμματα, που είχαν σχηματίσει το 2013 τον Ενιαίο Αραβικό Συνδυασμό, στην ιδρυτική διακήρυξη του οποίου υιοθέτησαν ως θέση αρχής να παραμένουν στην αντιπολίτευση, εφόσον παραμένει άλυτο το Παλαιστινιακό ζήτημα.¹¹ Η στήριξη της νέας κυβέρνησης από το «Ράαμ», που εκφράζει το ισλαμιστικό κίνημα του νοτίου Ισραήλ και μεγάλης μερίδας της κοινότητας των Βεδουίνων πολιτών της χώρας, επετεύχθη υπό την προϋπόθεση ότι θα νομιμοποιηθούν δεκάδες αραβικοί καταυλισμοί στην έρημο Νέγκεβ και θα στηριχθούν με δημόσια κονδύλια οι αραβικοί δήμοι και κοινότητες με ορίζοντα πενταετίας.¹²

Οι προβληματισμοί περί της αποτελεσματικής λειτουργίας μίας τόσο πολυσυλλεκτικής κυβέρνησης εκφράζονταν και για την διαχείριση της εξωτερικής πολιτικής, που δεν απαιτεί μόνο τον καθορισμό σταθερών επιδιώξεων, αλλά και αξιοποίηση της χρήσιμης παρακαταθήκης της 12ετούς διακυβέρνησης υπό τον Βενιαμίν Νετανιάχου, ο οποίος, παρότι κατηγορείτο για συγκεντρωτισμό, ενίσχυσε τη θέση του Ισραήλ σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο. Η ανάληψη των καθηκόντων του υπουργού εξωτερικών από τον Γιαΐρ Λαπίντ αποτέλεσε ένα ιδιαίτερο πολιτικό στοίχημα τόσο για την «Κυβέρνηση της Αλλαγής», όσο και για τον ίδιο προσωπικά, καλούμενος να αποδείξει ότι δεν υπολείπεται ικανοτήτων.

Η παρούσα ανάλυση επιχειρεί να αποτιμήσει την διαχείριση της ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής από την απερχόμενη κυβέρνηση συνεργασίας που ανέλαβε καθήκοντα στις 13.6.2021, επί θητείας του υπουργού εξωτερικών και νυν υπηρεσιακού πρωθυπουργού, Γιαΐρ Λαπίντ, ως προς συγκεκριμένα ζητήματα που απασχόλησαν τις διεθνείς σχέσεις της χώρας του, αντιπαραβάλλοντάς την με την εξωτερική πολιτική που εφαρμόσθηκε επί θητείας Νετανιάχου.

Προσαρμογή της ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής στις προτεραιότητες της διακυβέρνησης Μπρίντεν

Κατά τη διάρκεια της 12ετούς διακυβέρνησης Νετανιάχου είχε καλλιεργηθεί στενή συνεργασία με την παράταξη των Ρεπουμπλικανών, επιλογή που συνεπικουρείτο από την αμερικανοεβραϊκή ομογενειακή οργάνωση AIPAC. Η στάση αυτή είχε επηρεάσει αρνητικά τις σχέσεις του Ισραήλ με τις Ηνωμένες Πολιτείες, όταν οι Δημοκρατικοί ανέλαβαν την εξουσία με Πρόεδρο τον Μπαράκ Ομπάμα, που επέτρεπε ευθύνες στην ισραηλινή κυβέρνηση ως προς την διαχείριση του Παλαιστινιακού.¹³ Οι επικρίσεις που

¹¹ Πρβλ. Γαβριήλ Χαρίτος, «Η Αραβική Ψήφος στο Ισραήλ: Από τα 'Κόμματα-Δορυφόρους' της δεκαετίας του '50 στον Ενιαίο Αραβικό Συνδυασμό του 2015», Κείμενο Πολιτικής 5/2015, Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Μάιος 2015 https://ccea.unic.ac.cy/wp-content/uploads/Policy-Paper_5-2015-1.pdf Ιστορική επισκόπηση της κοινοβουλευτικής παρουσίας των αραβικών κομμάτων στο ισραηλινό πολιτικό σύστημα. Παρατίθενται οι ιδεολογικές θέσεις του κόμματος «Ράαμ» και σε ελληνική μετάφραση το κείμενο της από 17.3.2015 ιδρυτικής διακήρυξης αρχών του Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού (Al-Qa'ama al-Mushtaraka – Ha'Reshima ha'Meshutefet), στον οποίον συμμετείχαν (πέραν του «Ράαμ») το αριστερό δικοινοτικό «Χαντάς», το εθνικιστικό «Μπάλαντ» και το ισλαμιστικό «Ταλ». Το «Ράαμ» αποχώρησε από τον Ενιαίο Αραβικό Συνδυασμό και κατήλθε αυτόνομο στις βουλευτικές εκλογές στις 23.3.2021. Ακολούθως, το εθνικιστικό «Μπάλαντ» αποφάσισε και αυτό να αποχωρήσει από τον Ενιαίο Αραβικό Συνδυασμό και συμμετέχει αυτόνομα στις εκλογές της 1/11/2022. Σχετ. Times of Israel, "High Court overturns election bans for Arab Balad Party and ex-Yamina MK Chikli", 9.10.2022 <https://www.timesofisrael.com/high-court-overturns-election-bans-for-arab-balad-party-and-ex-yamina-mk-chikli>

¹² Ενδεικτικά: α) Times of Israel, "Government legalizes 3 unrecognized Bedouin towns, fulfilling Ra'am's pledge", 3.11.2021 <https://www.timesofisrael.com/government-legalizes-3-unrecognized-bedouin-towns-fulfilling-raams-pledge>, β) Times of Israel, "Ra'am chief presents 5-year economic plan benefiting Arab-Israelis", 11.10.2021 https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/raam-chief-presents-5-year-economic-plan-benefiting-arab-israelis

¹³ Ενδεικτικό γεγονός του ψυχρού κλίματος που είχε διαμορφωθεί μεταξύ των διακυβερνήσεων Ομπάμα και Νετανιάχου ήταν η δημοσιοποίηση εκτίμησης του τότε Αμερικανού ΥΠΕΞ, Τζον Κέρι, που είχε ειπωθεί ενώπιον κλειστής κυβερνητικής συνεδρίασης, ότι «εάν δεν

Ο καθορισμός ενιαίας γραμμής στην εξωτερική πολιτική αποτέλεσε το μεγάλο στοίχημα του νέου Υπουργού Εξωτερικών, Γιαΐρ Λαπίντ.

Η εναλλαγή
εξουσίας
Δημοκρατικών-
Ρεπουμπλικανών
στον Λευκό Οίκο
επηρεάζει
καταλυτικά τις
σχέσεις Ισραήλ-
ΗΠΑ.

εκφράζονταν από τον Λευκό Οίκο εκλαμβάνονταν από την διακυβέρνηση Νετανιάχου ως απόδειξη της απροθυμίας του να κατανοήσει τις ιδιόζυγες περιστάσεις, που καθιστούσαν αναγκαία την ανάληψη στρατιωτικής δράσης, αφ' ενός στη Γάζα, που βρισκόταν υπό τον έλεγχο της Χαμάς - μία οργάνωση που το ίδιο το Στέιτ Ντηπάρτμεντ κατέτασσε στην κατηγορία των διεθνών τρομοκρατικών οργανώσεων -¹⁴ και αφ' ετέρου στην Δυτική Όχθη επειδή η Παλαιστινιακή Αρχή έδειχνε να μην μπορεί να ελέγξει ριζοσπαστικότερες τάσεις της τοπικής κοινωνίας, με αποτέλεσμα να σημειώνονται ένοπλες επιθέσεις κατά ισραηλινών στόχων. Συγχρόνως, προβάλλοντας το επιχείρημα ότι τυχόν συγκαταβατική στάση θα εκλαμβάνονταν ως αδυναμία εκ μέρους των Παλαιστινίων, η διακυβέρνηση Νετανιάχου δεν περιόριζε το εβραϊκό εποικιστικό πρόγραμμα στην Δυτική Όχθη και δήλωνε απρόθυμη να επιστρέψει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Με την νίκη των Ρεπουμπλικανών στις προεδρικές εκλογές του 2016 και την ανάληψη της προεδρίας από τον Ντόναλντ Τραμπ τον Ιανουάριο του 2017, οι ΗΠΑ ικανοποίησαν χρόνια ισραηλινά αιτήματα: Στις 8.5.2018 οι ΗΠΑ αποχώρησαν από την JCPOA¹⁵ (Joint Comprehensive Plan of Action) και στις 2.11.2018 υιοθέτησαν δέσμη οικονομικών κυρώσεων κατά του Ιράν.¹⁶ Στις 25.3.2019 αναγνωρίστηκε η ισραηλινή κυριαρχία στα Υψώματα του Γκολάν.¹⁷ Στις 6.12.2019 αναγνωρίστηκε η Ιερουσαλήμ ως πρωτεύουσα του Ισραήλ.¹⁸ Τέλος, παρότι γρήγορα αποδείχθηκε ότι το ειρηνευτικό 'Σχέδιο Τραμπ' θα παρέμενε ανεφάρμοστο ως προς την διένεξη Ισραήλ-Παλαιστινίων,¹⁹ οι χειρισμοί της αμερικανικής διπλωματίας άνοιξαν μετέπειτα τον δρόμο για την υπογραφή των 'Συμφωνιών του Αβραάμ' και την εξομάλυνση των διπλωματικών σχέσεων του Ισραήλ με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Μπαχρέιν και το Μαρόκο.²⁰ Οι σημαντικές αυτές εξελίξεις, απόρροια της αгаστικής συνεργασίας με την διακυβέρνηση Τραμπ, ενίσχυαν την δημοτικότητα του Βενιαμίν Νετανιάχου στην ισραηλινή πολιτική σκηνή.²¹

εφαρμοσθεί σύντομα η λύση των δύο κρατών στο Παλαιστινιακό, το Ισραήλ κινδυνεύει να καταστεί ένα 'κράτος-Απάρτχάιντ'». Η συγκεκριμένη δήλωση προκάλεσε στο Ισραήλ σωρεία επικρίσεων. Σχετ. Josh Rogin, "Exclusive: Kerry warns Israel could become an 'Apartheid State'", The News Beast, 27.4.2014 <https://www.thedailybeast.com/exclusive-kerry-warns-israel-could-become-an-apartheid-state>

¹⁴ Το Τμήμα Αντιτρομοκρατίας του Στέιτ Ντυπάρτμεντ καταχώρησε την οργάνωση Χαμάς στον κατάλογο των διεθνών τρομοκρατικών οργανώσεων στις 8.10.1987. Βλ. US State Department, Bureau of Counterterrorism, Foreign Terrorist Organizations: <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations>

¹⁵ Trump White House Archives, "Remarks by President Trump on the Joint Comprehensive Plan of Action", 8.5.2018 <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-joint-comprehensive-plan-action> Απομαγνητοφώνηση της δήλωσης Ντόναλντ Τραμπ.

¹⁶ Trump White House Archives, "President Donald J. Trump is reimposing all sanctions lifter under the unacceptable Iran Deal", 2.11.2018 <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/president-donald-j-trump-reimposing-sanctions-lifted-unacceptable-iran-deal> Το κείμενο της γραπτής δήλωσης.

¹⁷ Trump White House Archives, "Remarks by President Trump at signing of Presidential Proclamation recognizing Israel's Sovereign Right over the Golan Heights", 26.3.2019 <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-signing-presidential-proclamation-recognizing-israels-sovereign-right-golan-heights> Απομαγνητοφώνηση των κοινών δηλώσεων Ντόναλντ Τραμπ και Βενιαμίν Νετανιάχου στον Λευκό Οίκο στις 25.3.2019.

¹⁸ U.S. Embassy in Israel, "Statement by Former President Trump on Jerusalem", 6.12.2017 <https://il.usembassy.gov/statement-president-trump-jerusalem> Το κείμενο της προεδρικής δήλωσης. Οι εγκαταστάσεις της Πρεσβείας των ΗΠΑ στη συνοικία Αρνόνα του δυτικού τομέα της Ιερουσαλήμ εγκαινιάσθηκαν στις 14 Μαΐου 2018. Η επιλογή της ημερομηνίας είχε συμβολικό χαρακτήρα, καθότι στις 14 Μαΐου 1948 είχε ανακηρυχθεί η ανεξαρτησία του Κράτους του Ισραήλ.

¹⁹ Trump White House Archives, "Peace to Prosperity – A Vision to improve the Lives of the Palestinian and Israeli People", 4.2.2020 <https://trumpwhitehouse.archives.gov/peacetoprosperty> Το πλήρες κείμενο του «Σχεδίου Τραμπ» για την επίλυση της διένεξης Ισραήλ-Παλαιστινίων.

²⁰ Τα κείμενα των «Συμφωνιών του Αβραάμ»: α) Συμφωνία Ισραήλ-ΗΑΕ, 15.9.2020 [<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/09/UAE-Israel-treaty-signed-FINAL-15-Sept-2020-508.pdf>], β) Κοινή δήλωση Ισραήλ-Μπαχρέιν, 15.9.2020 [<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/09/Bahrain-Israel-Agreement-signed-FINAL-15-Sept-2020-508.pdf>], γ) Κοινή δήλωση Ισραήλ-Μαρόκο, 10.12.2020 [<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/01/Joint-Declaration-US-Morocco-Israel.pdf>]

²¹ Times of Israel, "Netanyahu uses Trump in election campaign poster", 3.2.2019 <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-uses-trump-in-election-campaign-posters> Χαρακτηριστική απόδειξη των αγαστών σχέσεων Νετανιάχου-Τραμπ ήταν οι προεκλογικές γιγαντοαφίσες σε κτήρια μεγάλων ισραηλινών πόλεων, απεικονίζοντας μαζί τους δύο ηγέτες.

Η επάνοδος στην εξουσία των Δημοκρατικών ήταν αναμενόμενο να προβληματίσει την ισραηλινή διπλωματία. Με την ανάληψη της εξουσίας από τον Πρόεδρο Τζο Μπάιντεν τον Ιανουάριο του 2021 ήταν υπαρκτό το ενδεχόμενο να ανατεθούν νευραλγικές αρμοδιότητες σε επιτελείς που εξέφραζαν τις τάσεις που επικρατούσαν επί διακυβέρνησης Ομπάμα, ως προς την διαχείριση τόσο του Παλαιστινιακού, όσο και των σχέσεων ΗΠΑ-Ιράν. Ενόσω στο Ισραήλ βρίσκονταν σε εξέλιξη οι μετεκλογικές διεργασίες για τον σχηματισμό νέας κυβέρνησης, ο νέος Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Άντονι Μπλίνκεν, κατά τη διάρκεια επίσημης επίσκεψής του στη Ραμάλα ανήγγειλε ότι η διακυβέρνηση Μπάιντεν προτίθεται να επαναλειτουργήσει το Αμερικανικό Προξενείο στην Ανατολική Ιερουσαλήμ με περιοχή ευθύνης την Δυτική Όχθη.²² Η δήλωση αυτή προέλεγε μεταβολή των σχέσεων των ΗΠΑ με το Ισραήλ, όσον αφορά το ευαίσθητο ζήτημα της Ιερουσαλήμ, αλλά και ως προς το Παλαιστινιακό γενικότερα.

Δεδομένης της πολιτικής αλλαγής στον Λευκό Οίκο, η νέα κυβέρνηση συνεργασίας που σχηματίστηκε στο Ισραήλ στις 13.6.2021 ήταν υποχρεωμένη να αναπροσαρμόσει κατάλληλα τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ. Επρόκειτο για ένα εγχείρημα που καλείτο να αναλάβει πρωτίστως ο νέος ισραηλινός Υπουργός Εξωτερικών, Γιαΐρ Λαπίντ.²³

Ιερουσαλήμ,
πρωτεύουσα ενιαία
και αδιαίρετη:
«Κόκκινη γραμμή»
και για την
κυβέρνηση Μπένετ-
Λαπίντ.

Ως προς την διαχείριση του Παλαιστινιακού, ο ισραηλινός Πρωθυπουργός Ναφτάλι Μπένετ εξέφρασε την δική του 'κόκκινη γραμμή', καθιστώντας σαφές στην αμερικανική πλευρά ότι, εάν οι ΗΠΑ αποφασίσουν να επαναλειτουργήσουν το Προξενείο τους στην Ανατολική Ιερουσαλήμ, ουσιαστικά θα αναιρείτο η πολιτική σημασία της αναγνώρισης της Ιερουσαλήμ ως ενιαίας ισραηλινής πρωτεύουσας.²⁴ Μία τέτοια εξέλιξη ήταν ενδεχόμενο να οδηγήσει στην κατάρρευση του νεοσύστατου εύθραυστου κυβερνητικού συνασπισμού και να οδηγηθεί η χώρα σε νέες εκλογές με ενδεχόμενο να επανακάμψει στην εξουσία ο Βενιαμίν Νετανιάχου.²⁵ Η ισραηλινή προειδοποίηση ελήφθη σοβαρά υπ' όψιν και η διακυβέρνηση Μπάιντεν μέχρι τώρα δεν προχώρησε σε αυτήν την κίνηση, παρότι ο Πρόεδρος της Παλαιστινιακής Αρχής, Μαχμούντ Αμπάς, δεν παραλείπει επανειλημμένα να υπενθυμίζει στις δημόσιες δηλώσεις του τη συγκεκριμένη αμερικανική δέσμευση.²⁶

²² Al Jazeera, "[Blinken announces US plans to reopen Jerusalem consulate](#)", 25.5.2021 Το Προξενείο των ΗΠΑ στην Ανατολική Ιερουσαλήμ διέκοψε τη λειτουργία του το 2019, συνεπεία της μεταφοράς της έδρας της Πρεσβείας από το Τελ Αβίβ και των εγκαινίων των νέων εγκαταστάσεων της στον δυτικό τομέα της Ιερουσαλήμ. Μέχρι το 2019, το Προξενείο στον ανατολικό τομέα της πόλης εξυπηρετούσε τους Παλαιστινίους κατοίκους της Δυτικής Όχθης και της Ανατολικής Ιερουσαλήμ.

²³ Παραμονές των προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ της 3/11/2020, δεδομένου ότι επίκειται νίκη του Τζο Μπάιντεν, ο Γιαΐρ Λαπίντ τόνισε την ανάγκη βελτίωσης των σχέσεων της χώρας του με την παράταξη των Δημοκρατικών, «προκειμένου ο νέος Αμερικανός Πρόεδρος να είναι φίλος του Ισραήλ». Πρβλ. The Jerusalem Post, "[Lapid vows to heal relationship with Democrats](#)", 2.11.2020 <https://www.jpost.com/us-elections/lapid-vows-to-heal-relationship-with-democrats-647765>

²⁴ Στις 6/11/2021 ο νέος ισραηλινός Πρωθυπουργός, Ναφτάλι Μπένετ, σχολιάζοντας το περιεχόμενο των επαφών του με την διακυβέρνηση Μπάιντεν, δήλωσε ότι «δεν υπάρχει περιθώριο για ακόμα ένα Αμερικανικό Προξενείο στην Ιερουσαλήμ. Πάντα εκθέτουμε τις θέσεις μας ήρεμα, χωρίς εξάρσεις, και αναμένουμε να γίνουν κατανοητές. Η Ιερουσαλήμ είναι η πρωτεύουσα ενός κράτος και αυτό είναι το Κράτος του Ισραήλ». Πρβλ. Reuters, "[Israel suggests US open consulate for Palestinians in West Bank, not Jerusalem](#)", 7.11.2021 <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-suggests-us-open-consulate-palestinians-west-bank-not-jerusalem-2021-11-06>

²⁵ The Jerusalem Post, "[Palestinian consulate in Jerusalem jeopardizes Israeli gov't – Lapid](#)", 1.9.2021 <https://www.jpost.com/israel-news/fm-us-opening-of-jerusalem-consulate-for-pa-will-jeopardize-our-govt-678384> Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση Λαπίντ, δύο εβδομάδες μετά τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης: «Η κυβέρνησή μας έχει μία ενδιαφέρουσα, πλην όμως ευάλωτη σύνθεση και θεωρούμε ότι μία τέτοια εξέλιξη θα αποσταθεροποιήσει αυτήν την κυβέρνηση. Δεν νομίζω ότι η αμερικανική κυβέρνηση θα ήθελε κάτι τέτοιο».

²⁶ Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Πρόεδρος της Παλαιστινιακής Αρχής, Μαχμούντ Αμπάς, στις επίσημες κοινές δηλώσεις του με τον Πρόεδρο Μπάιντεν στην Βηθλεέμ στις 15.7.2022, υπενθύμισε την δέσμευση της αμερικανικής κυβέρνησης για την επαναλειτουργία του Προξενείου στην Ανατολική Ιερουσαλήμ: «[...] Αναμένουμε τις κινήσεις της αμερικανικής κυβέρνησης προκειμένου να ενδυναμωθούν οι διμερείς μας σχέσεις δια της επαναλειτουργίας του Προξενείου των ΗΠΑ στην Ανατολική Ιερουσαλήμ και δια της αφαίρεσης της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης από τον αμερικανικό κατάλογο των διεθνών τρομοκρατικών οργανώσεων. Δεν είμαστε τρομοκράτες. [...]». Πρβλ. The White House, "[Remarks by President Biden and President Abbas of the Palestinian National Authority in Joint Press Statement, Bethlehem, West Bank](#)", 15.7.2022 <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/07/15/remarks-by-president-biden-and-president-abbas-of-the-palestinian-national-authority-in-joint-press-statement-bethlehem-west-bank> Απομαγνητοφωνημένο κείμενο των κοινών δηλώσεων προς τον Τύπο.

Ως προς το ζήτημα του ελέγχου του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος, η νέα αμερικανική διακυβέρνηση προτίθεται να επανακάμψει στην JCPOA, αφού επαναδιαπραγματευθούν οι όροι της.²⁷ Ωστόσο, οι ΗΠΑ θα έπρεπε να λάβουν υπ' όψιν τους τα τετελεσμένα των 'Συμφωνιών του Αβραάμ', οι οποίες, πέραν της εξομάλυνσης των διμερών σχέσεων του Ισραήλ με σημαντικές σουνιτικές χώρες του Κόλπου (στις οποίες ανεπισημως περιλαμβάνεται και η Σαουδική Αραβία), ουσιαστικά προσέδιδαν στο Ισραήλ το ρόλο του περιφερειακού 'προστάτη-εταίρου' των φιλοδυτικών σουνιτικών μοναρχιών έναντι της ιρανικής διεισδυτικότητας στην Υεμένη και στο Ιράκ. Η ισραηλινή διακυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ φρόντισε να αξιοποιήσει αυτό το δεδομένο, αφού διεπίστωνε ότι το Στέιτ Ντηπάρτμεντ όχι μόνο δεν θα μεταβάλλει την πολιτική του τ. Προέδρου Τραμπ ως προς την εμβάθυνση της περιφερειακής συνεργασίας Ισραήλ-ΗΑΕ-Μπαχρέιν-Μαρόκου, αλλά και ότι θα την ενθάρρυνε ακόμα περισσότερο. Από την άλλη πλευρά όμως, η ισραηλινή διπλωματία υπό τον Γιαΐρ Λαπίντ έπρεπε και εκείνη να λάβει υπ' όψιν της την αμερικανική επιλογή να τεθεί ένα τέρμα στο ανοικτό ζήτημα του ελέγχου του πυρηνικού προγράμματος της Τεχεράνης. Τα νέα δεδομένα υποχρέωσαν την ισραηλινή κυβέρνηση να προετοιμάζει την τοπική κοινή γνώμη ότι δεν υπάρχει άλλη δυνατότητα από το να καταβληθούν οι αναγκαίες προσπάθειες υπόμνησης των ανησυχιών του Ισραήλ για την διατήρηση της ασφάλειάς του,²⁸ παρακολουθώντας στενά τις διαπραγματεύσεις που βρίσκονταν σε εξέλιξη στη Βιέννη. Σε αυτό το πλαίσιο, ισραηλινοί αξιωματούχοι των ενόπλων δυνάμεων και των μυστικών υπηρεσιών ενέτειναν τις επαφές τους με τους ομολόγους τους στις ΗΠΑ. Πέραν της διπλωματικής οδού. Συγχρόνως, όπως και επί διακυβέρνησης Νετανιάχου, έτσι και επί των ημερών της νέας κυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ βλέπουν το φως της δημοσιότητας πραγματοποίηση κυβερνοεπιθέσεων μεταξύ Ισραήλ και Ιράν, ως επίσης και δολοφονίες επιστημόνων που σχετίζονται με την ανάπτυξη του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος, για τις οποίες η Τεχεράνη κατηγορεί τις ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες.

Το Ισραήλ είχε κληθεί να προσαρμοστεί στις προτεραιότητες της διακυβέρνησης Μπίντεν όσον αφορά το Ιράν και το Παλαιστινιακό.

Δεδομένων των ανωτέρω, η επικαιροποίηση της στάσης της ισραηλινής διπλωματίας έναντι της νέας αμερικανικής διακυβέρνησης του Προέδρου Μπίντεν, που έλαβε χώρα έως και τις παραμονές της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία στα τέλη Φεβρουαρίου 2022 συνοψίζεται ως εξής:

- Ανοχή του Ισραήλ ως προς την εκπεφρασμένη βούληση των ΗΠΑ να διαπραγματευθούν εκ νέου τις σχέσεις τους με το Ιράν, ενόψει αναδιαμόρφωσης του πλαισίου διεθνούς ελέγχου του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος, με παράλληλη προσπάθεια διασφάλισης των ισραηλινών συμφερόντων, τονίζοντας τη σημασία του νέου πλαισίου περιφερειακής συνεργασίας που καλλιέργησαν οι 'Συμφωνίες του Αβραάμ'.
- Προσπάθεια μετάθεσης σε ύστερο χρόνο ενδεχόμενων αμερικανικών διπλωματικών πρωτοβουλιών ως προς την διαχείριση του Παλαιστινιακού ζητήματος, οι οποίες θα διακινδύνευαν την μακροήμερευση της κυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ.²⁹

«Αναγκαίο κακό» μία ενδεχόμενη συμφωνία ΗΠΑ-Ιράν.

²⁷ CNN, "US says it is willing to sit down for talks with Iran and other nations on nuclear deal", 18.2.2021

<https://edition.cnn.com/2021/02/18/politics/us-iran-violations-diplomacy/index.html> Δήλωση του εκπροσώπου τύπου του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, Νεντ Πράις, ότι οι ΗΠΑ επιθυμούν την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων επικαιροποίησης των όρων της JCPOA.

²⁸ Newsweek, "Israel prepares to live with US-Iran Nuclear Deal and its Middle East impact", 1.5.2021 <https://www.newsweek.com/israel-prepares-live-us-iran-nuclear-deal-mideast-impact-1588005> Ανάλυση ενδεικτική του κλίματος που επικρατούσε στις σχέσεις Ισραήλ-ΗΠΑ, ενόψει επανέναρξης των συνομιλιών στην Βιέννη.

²⁹ Ενδεικτική της επίσημης ισραηλινής θέσης να μην τίθεται προς συζήτηση το ενδεχόμενο επαναλειτουργίας του Προξενείου των ΗΠΑ στην Ανατολική Ιερουσαλήμ αποτέλεσε η έλλειψη αναφοράς επί του Παλαιστινιακού στην ομιλία του Ναφτάλι Μπένετ ενώπιον της Γενικής

Τα θετικά αποτελέσματα των 'Συμφωνιών του Αβραάμ' έπρεπε να διατηρηθούν.

- Εμβάθυνση των νεοσύστατων διμερών διπλωματικών σχέσεων που εγκαθιδρύθηκαν με τις 'Συμφωνίες του Αβραάμ', με αποκορύφωμα τη σύγκλιση του «Φόρουμ της Νέγκεβ», όπου συναντήθηκαν για πρώτη φορά στο Ισραήλ με οικοδεσπότη τον Γιαΐρ Λαπίντ, οι ομόλογοί του, υπουργοί εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, του Μπαχρέιν, του Μαρόκου και της Αιγύπτου στις 27-28 Μαρτίου 2022.³⁰

Επικαιροποίηση των σχέσεων Ισραήλ-Ρωσίας ως προς τη διαχείριση της Συριακής κρίσης

Η εξέλιξη του εμφυλίου πολέμου στη Συρία απασχόλησε έντονα την διακυβέρνηση Νετανιάχου. Η ισραηλινή ανησυχία συνίσταται στο κατά πόσον η αστάθεια στη γειτονική χώρα θα διεύρυνε το ήδη ανοικτό μέτωπο Ισραήλ-Χεζμπολάχ. Η εμπλοκή της Τεχεράνης στις ενδοσυριακές ισορροπίες ενισχύει την ιρανική διεισδυτικότητα, πλησιάζοντας επικίνδυνα την ισραηλινή επικράτεια. Παράλληλα, η οργάνωση Χεζμπολάχ εμπλέκεται και εκείνη στον συριακό εμφύλιο, είτε ενισχύοντας επιχειρησιακά τον τοπικό ιρανικό παράγοντα, είτε διακινώντας ιρανικό οπλισμό μεταξύ Συρίας και Νοτίου Λιβάνου.

Ανάγκη διατήρησης του συντονισμού Ισραήλ-Ρωσίας στη Συρία.

Το καλοκαίρι του 2015, ανταποκρινόμενη στην έκκληση του καθεστώτος της Δαμασκού,³¹ η Ρωσία άρχισε να εμπλέκεται ενεργά στον συριακό εμφύλιο και η ισραηλινή διπλωματία θεώρησε αξιοποιήσιμη αυτήν την εξέλιξη. Στις 21.9.2015 οι Βλαντιμίρ Πούτιν και Βενιαμίν Νετανιάχου συναντήθηκαν στη Μόσχα, θέτοντας τις βάσεις για μία ιδιότυπη 'ρωσοϊσραηλινή συνεννόηση' ως προς την διαχείριση του ευμετάβλητου σκηνικού που είχε διαμορφωθεί στη Συρία. Συγκεκριμένα, συμφωνήθηκε ο συντονισμός των ρωσικών και των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων, προκειμένου η ισραηλινή πολεμική αεροπορία να είναι σε θέση να αποτρέψει την ιρανική διεισδυτικότητα στη Συρία, στο βαθμό που θα ήταν ικανή να απειλήσει την ισραηλινή ασφάλεια.³² Αυτή η πρακτική συνεχίστηκε καθ' όλη την περίοδο διακυβέρνησης Νετανιάχου.

Με την ανάληψη των καθηκόντων της νέας κυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ στις 13.6.2021, κάτι φαινόταν να μεταβάλλεται στις ρωσικές προθέσεις. Στις 26.7.2021 έκπληκτα τα ισραηλινά μέσα μετέδιδαν ότι Ρώσος στρατιωτικός αξιωματούχος ανέφερε ότι αντιμετωπίστηκαν από τις ρωσικές δυνάμεις στη Συρία ισραηλινές αεροπορικές επιδρομές, οι οποίες, ωστόσο, παραδόξως δεν είχαν προηγουμένως αναφερθεί από το κρατικό συριακό πρακτορείο ειδήσεων SANA, όπως συνέβαινε παλαιότερα.³³ Τις επόμενες εβδομάδες οι ρωσικές επικρίσεις κατά της ισραηλινής δραστηριότητας στη

Συνέλευσης του ΟΗΕ στις 27.9.2021. Πρβλ. Israel Government, Prime Minister's Office, "Prime Minister Baftali Bennett's Address to the United Nations General Assembly in New York", 27.9.2021 https://www.gov.il/en/departments/news/event_un270921 Το κείμενο της ομιλίας.

³⁰ Βλ. «Εμβάθυνση των Συμφωνιών του Αβραάμ»

³¹ SANA, "Syria's ambassador to Russia urges all countries to join Syria and Russia against terrorism", 1.10.2015 <http://sana.sy/en/?p=56454>

Τον Οκτώβριο του 2015 η Ρωσία είχε ήδη σταθεροποιήσει τη στρατιωτική της παρουσία στη Συρία.

³² Israel Government, Prime Minister's Office, "PM Netanyahu meets with Russia President Vladimir Putin", 27.9.2015

<https://www.gov.il/en/departments/news/eventputin210915> Απομαγνητοφωνημένο κείμενο των κοινών δηλώσεων των δύο ηγετών στη Μόσχα στις 27.9.2015.

³³ Ynet, "Rusia toenet: Sikalnu shalosh tkifot israeliot be-Suria ba-shavua ha'akharon" [«Η Ρωσία διατείνεται: Αποτρέψαμε τρεις ισραηλινές επιθέσεις την τελευταία εβδομάδα»], 26.7.2021 <https://www.ynet.co.il/news/article/h1bb66s000>

Συρία πλήθαιναν.³⁴ Τα ξημερώματα της 3.9.2021, ως απάντηση ακόμα μίας ισραηλινής αεροπορικής επιδρομής, εκτοξεύθηκε πύραυλος εδάφους αέρος από τη Συρία κατά του Ισραήλ, ο οποίος κατέπεσε στην θαλάσσια περιοχή ανοικτά του Τελ Αβίβ. Ο κρότος ακούστηκε σε όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα του κεντρικού Ισραήλ και την επομένη το πρωί η αστυνομία του Τελ Αβίβ περισυνέλλεγε τα θραύσματά του από τα πάρκα της πόλης.³⁵ Επρόκειτο περί ενός ηχηρότατου μηνύματος του Κρεμλίνου με αποδέκτη την νέα πολιτική ηγεσία στο Ισραήλ.

Η Ρωσία περιόρισε την ισραηλινή δραστηριότητα στη Συρία, αλλά δεν την διέκοψε.

Τον αμέσως επόμενο μήνα, ο Ναφτάλι Μπένετ προσκλήθηκε στο Σότσι για να συναντήσει τον Πρόεδρο Πούτιν στις 21.10.2021. Κατά τη συνάντηση εκείνη επαναβεβαιώθηκε η συνέχεια της ρωσοϊσραηλινής συντονισμένης διαχείρισης της κατάστασης στη Συρία.³⁶ Ωστόσο, έκτοτε η συχνότητα των ισραηλινών αεροπορικών επιχειρήσεων μειώθηκε. Το επίπεδο της 'ρωσοϊσραηλινής συνεννόησης' στη Συρία επί διακυβέρνησης Νετανιάχου ήταν σαφώς καλύτερο, σε σχέση με την κατάσταση που διαμορφώθηκε από τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ (13.6.2021) και μέχρι την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία (24.2.2022).

Ο καταλυτικός ρόλος του Ουκρανικού

Όταν ξέσπασε ο πόλεμος στην Ουκρανία, η ισραηλινή διπλωματία ήταν επικεντρωμένη στην προσπάθειά της να επηρεάσει όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα την διαπραγματευτική γραμμή της διακυβέρνησης Μπάιντεν ως την αναθεώρηση των όρων της JCPOA, τη στιγμή που πλήθαιναν οι ενδείξεις ότι επίκειται η επιτυχής έκβαση των συνομιλιών της Βιέννης.³⁷ Παράλληλα, η ισραηλινή διπλωματία προετοιμαζόταν για την διοργάνωση του 'Φόρουμ της Νέγκεβ', όπου θα συναντιόνταν στο Ισραήλ για πρώτη φορά μετά την υπογραφή των 'Συμφωνιών του Αβραάμ' οι υπουργοί εξωτερικών των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, του Μπαχρέιν και του Μαρόκου, ενώ συγχρόνως καταβάλλονταν προσπάθειες για τη συμμετοχή της Αιγύπτου και της Ιορδανίας.³⁸

Απρόθυμο το Ισραήλ να λάβει θέση στο Ουκρανικό.

Ενώ αρχικά η επικρατούσα άποψη στο Ισραήλ υποστήριζε ότι η κρίση Ρωσίας-Ουκρανίας δεν θα εξελισσόταν σε πόλεμο διαρκείας, οι εξελίξεις που ακολούθησαν διέψευσαν αυτές τις εκτιμήσεις και παρότι γεωγραφικά οι εχθροπραξίες εκτυλίσσονταν πολύ μακριά, το Ισραήλ βρέθηκε στο επίκεντρο της ενδιαφέροντος, κυρίως λόγω των δημοσίων επανειλημμένων δημοσίων εκκλήσεων του Ουκρανού Προέδρου, Βολοντιμίρ Ζελένσκι, ο οποίος, τονίζοντας επικοινωνιακά την εβραϊκή του καταγωγή, καλούσε την κυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ ήδη από τα πρώτα εικοσιτετράωρα της ρωσικής επέμβασης

³⁴ Ενδεικτικά: Vladimir Platov, "Russia closes Syrian skies for Israel", NEO-New Eastern Outlook, 31.7.2021 <https://journal-neo.org/2021/07/31/russia-closes-syrian-skies-for-israel> Άρθρο γνώμης σε ρωσική ειδησεογραφική ιστοσελίδα, που επικρίνει τη συνεχιζόμενη ισραηλινή στρατιωτική παρουσία στη Συρία.

³⁵ Maariv, "Resisei til she-shugar mi-Suria ve hitpotzetz meal ha'gam utru be-rakhavei Tel Aviv" ["Θραύσματα πυραύλου που εκτοξεύθηκε από τη Συρία και εξεράγη πέφτοντας στη θάλασσα εντοπίστηκαν στην περιοχή του Τελ Αβίβ"], 3.9.2021 <https://www.maariv.co.il/news/military/Article-863332>

³⁶ State of Israel, Prime Minister's Office, "PM Bennett and President of Russia Vladimir Putin are currently meeting for the first time in Sochi, Russia", 22.10.2021 https://www.gov.il/en/departments/news/event_putin221021 Δηλώσεις Ναφτάλι Μπένετ.

³⁷ Στις αρχές Φεβρουαρίου 2022 ο Υπουργός Εξωτερικών Γιαΐρ Λαπίντ δήλωνε στα τοπικά ΜΜΕ ότι «προς το παρόν, η ισραηλινή εκτίμηση είναι ότι δεν αναμένεται βίαιη αντιπαράθεση στην Ουκρανία», προσθέτοντας ότι το Ισραήλ ανησυχεί πως η κρίση Ρωσίας-Ουκρανίας κινδυνεύει να εκτρέψει το διεθνές ενδιαφέρον από τις συνομιλίες της Βιέννης για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν. Πρβλ. Barak Ravid, "Scoop: Israel doesn't see violent Russia-Ukraine confrontation", AXIOS, 2.2.2022 <https://www.axios.com/2022/02/02/israel-russia-ukraine-confrontation-lapid>

³⁸ Βλ. «Εμβάθυνση των Συμφωνιών του Αβραάμ»

να μεσολαβήσει³⁹ και αργότερα να ενισχύσει στρατιωτικά τις ουκρανικές ένοπλες δυνάμεις.⁴⁰

Το ενδεχόμενο παροχής στρατιωτικής βοήθειας στην ουκρανική πλευρά εκ μέρους του Ισραήλ εκτιμάτο ότι θα είχε αρνητική επίδραση στις ευαίσθητες σχέσεις του με τη Ρωσία, με κίνδυνο να διαταραχθεί ο ρωσοϊσραηλινός συντονισμός ως προς την αντιμετώπιση της διείσδυσης του Ιράν και της Χεζμπολάχ στη Συρία.⁴¹ Από την άλλη πλευρά, σε περίπτωση κατά την οποία το Ισραήλ θα αποφάσιζε να ενισχύσει τις ουκρανικές ένοπλες δυνάμεις, θα μπορούσε να ζητήσει ως αντάλλαγμα από τις ΗΠΑ να υιοθετήσουν τις ισραηλινές προτάσεις για αυστηρότερη επίβλεψη του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος, τη στιγμή μάλιστα που η επίτευξη συμφωνίας στις διαπραγματεύσεις στη Βιέννη φερόταν να πλησιάζει. Σε καθαρά επικοινωνιακό επίπεδο, ο Πρωθυπουργός Ναφτάλι Μπένετ επιθυμούσε να επιδείξει ευαισθησία στο γεγονός ότι ο Ουκρανός Πρόεδρος είχε εβραϊκή καταγωγή, κίνηση που πιθανόν να ενίσχυε την δημοτικότητα του στην δεξαμενή των ψηφοφόρων του, που τοποθετούνταν ιδεολογικά στην εθνοθηρσκευτική Δεξιά. Η ισραηλινή διπλωματία αντιμετώπιζε ένα σοβαρό δίλημμα όχι μόνο σε επίπεδο στρατηγικής, αλλά και σε επίπεδο επικοινωνίας στο εσωτερικό της χώρας, αλλά και διεθνώς.

Το Ισραήλ στάθηκε στο πλευρό των ΗΠΑ για Ουκρανία με αντάλλαγμα την υιοθέτηση αυστηρής γραμμής ως προς το Ιράν.

Στις 24.2.2022, κατά την πρώτη δημόσια τοποθέτησή του για το Ουκρανικό, ο Υπουργός Εξωτερικών, Γιαΐρ Λατίντ, προσπάθησε να τηρήσει ισορροπίες, καταδικάζοντας την ρωσική εισβολή αφ' ενός, αφ' ετέρου τόνισε ότι το Ισραήλ διατηρεί καλές σχέσεις τόσο με τη Ρωσία, όσο και με την Ουκρανία.⁴² Εν τέλει, η ισραηλινή κυβέρνηση επέλεξε την οδό της πρόθεσης διαμεσολάβησης μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας ως την ασφαλέστερη τακτική διεξόδου από την ανάγκη 'ξεκάθαρης επιλογής στρατοπέδου'.

Ο πρωθυπουργός Ναφτάλι Μπένετ αξιοποίησε τους υπάρχοντες διαύλους επικοινωνίας με τη Μόσχα και τα διεθνή ΜΜΕ επέδειξαν ενδιαφέρον στην διαρροή της πληροφορίας ότι η ισραηλινή κυβέρνηση προτείνει στους ηγέτες της Ρωσίας και της Ουκρανίας να συναντηθούν στην Ιερουσαλήμ προκειμένου να επιλυθεί η ουκρανική κρίση. Η πρόταση διαμεσολάβησης του Ναφτάλι Μπένετ συνέπεσε με αντίστοιχες προσπάθειες του Προέδρου της Τουρκίας, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Κατόπιν συνεννόησης με τις ΗΠΑ, τη Γαλλία και τη Γερμανία, ο Μπένετ συναντήθηκε στη Μόσχα στις 5.3.2022 με τον Πρόεδρο Πούτιν, που εμφανίσθηκε ως ύστατη προσπάθεια της ισραηλινής διαμεσολαβητικής πρωτοβουλίας,⁴³ η οποία – όπως και η αντίστοιχη τουρκική – δεν απέφερε αποτελέσματα. Ωστόσο, το Ισραήλ, όπως παράλληλα και η Τουρκία, απεδείκνυαν ότι κατά την τεταμένη εκείνη συγκυρία, ήταν οι μοναδικές δύο χώρες της Δύσης που είχαν την δυνατότητα να συνομιλούν με τη ρωσική πλευρά, τη στιγμή που οι διάλογοι Μόσχας-Ευρώπης-Ουάσινγκτον είχαν διακοπεί. Παράλληλα, η ισραηλινή πλευρά μπορούσε πλέον να αντιτάξει στους Ουκρανούς ότι «είχε κάνει ό,τι καλύτερο

Το Ισραήλ επιλέγει το ρόλο του διαμεσολαβητή στο Ουκρανικό για να διαφυλάξει τον συντονισμό με τη Ρωσία στο Συριακό.

³⁹ Reuters, "Zeleskiy asks Israel to mediate with Russia, Ukraine envoy says", 26.2.2022 <https://www.reuters.com/world/europe/israeli-pm-spoke-with-ukraine-president-offers-humanitarian-aid-2022-02-25> Δηλώσεις του Πρέσβη της Ουκρανίας στο Τελ Αβίβ, Γεβγκένι Κόρνιτσουκ.

⁴⁰ Αποκορύφωμα των εκκλήσεων του Ουκρανού Προέδρου αποτέλεσε το βιντεοσκοπημένο μήνυμα που απηύθυνε στα μέλη του ισραηλινού κοινοβουλίου στις 20.3.2022, στο οποίο επέκρινε τη στάση της ισραηλινής κυβέρνησης να μην ανταποκρίνεται στις εκκλήσεις για αποστολή σπλιτισμού. Οι παραλληλισμοί της εμπόλεμης κατάστασης στην Ουκρανία με το Εβραϊκό Ολοκαύτωμα και η έντονη εκφορά του λόγου του προκάλεσαν αντιδράσεις σε μερίδα του πολιτικού κόσμου στο Ισραήλ. Πρβλ. President of Ukraine-Volodymyr Zelenskyy, "Speech by President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy in the Knesset", 20.3.2022 <https://www.president.gov.ua/en/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimir-zelenskogo-v-kneseti-73701> Απομαγνητοφωνημένο κείμενο της ομιλίας Ζελένσκι.

⁴¹ Βλ. «Επικαιροποίηση των σχέσεων Ισραήλ-Ρωσίας ως προς τη διαχείριση της Συριακής κρίσης»

⁴² Times of Israel, "Lapid condemns 'Russian attack on Ukraine', tells Israelis to head to land crossings", 24.2.2022

https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/lapid-condemns-russian-attack-on-ukraine-tells-israelis-to-head-to-land-crossings Δηλώσεις Γιαΐρ Λατίντ.

⁴³ Reuters, "Israeli PM meets Putin in Moscow, then speaks with Zeleskiy by phone", 5.3.2022 <https://www.reuters.com/world/israeli-pm-bennett-meets-putin-moscow-discuss-ukraine-crisis-2022-03-05>

μπορούσε», ήδη παρέχοντάς τους κρίση, αλεξίσφαιρα γιλέκα, ανθρωπιστική βοήθεια, φάρμακα και λειτουργώντας υπαίθρια νοσοκομεία προς εξυπηρέτηση των Ουκρανών προσφύγων.⁴⁴ Από την άλλη, κατόπιν πρόσκλησης του Υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ, το Ισραήλ συμμετείχε μαζί με άλλες 39 χώρες της Δύσης σε συνάντηση που πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του NATO στην αμερικανική βάση στο Ράμσταϊν της Γερμανίας στις 26.4.2022, προκειμένου να συντονισθεί η ενίσχυση των ουκρανικών ενόπλων δυνάμεων, επιλέγοντας πλέον ξεκάθαρα σε ποιο στρατόπεδο ανήκει.⁴⁵

Παρότι η συγκεκριμένη εξέλιξη είναι αναμφίβολα σημαντική για την πρόοδο που παρατηρείται στις σχέσεις Ισραήλ-NATO,⁴⁶ εν τέλει δεν οδήγησε στην παροχή ισραηλινής στρατιωτικής βοήθειας προς τις ουκρανικές ένοπλες δυνάμεις. Ενδεικτική ήταν η αρνητική απάντηση της κυβέρνησης Λαπίντ στα επανειλημμένα αιτήματα του Κιέβου για παραχώρηση του ισραηλινής κατασκευής αντιπυραυλικού συστήματος «Σιδερένιος Θόλος». Συγκεκριμένα, στις 19.10.2022 ο υπουργός άμυνας Μπένι Γκαντς, αντιπρότεινε στην ουκρανική πλευρά να της παρασχεθεί το ηλεκτρονικό σύστημα «Κόκκινος Συναγερμός», που ειδοποιεί τους πολίτες με ποικιλία τηλεπικοινωνιακών μέσων να προσέλθουν στα καταφύγια όταν επίκειται πυραυλική επίθεση – ένα σύστημα που εφαρμόζεται εδώ και χρόνια στο Ισραήλ και ειδικότερα στις μεθορίες με την Γάζα και τον Λίβανο. Η διευκρίνιση του ισραηλινού υπουργού άμυνας ότι το Ισραήλ «δεν πρόκειται να παραχωρήσει οπλικά συστήματα στην Ουκρανία για καθαρά πρακτικούς λόγους»⁴⁷ προκάλεσε τη δυσaréσκεια του ομολόγου του στο Κίεβο, ο οποίος και ματαίωσε τηλεφωνική συνάντηση που ήταν προγραμματισμένη για την επόμενη ημέρα.⁴⁸

Η επίμονη άρνηση του Ισραήλ να εμπλακεί ενεργά στον πόλεμο της Ουκρανίας ερμηνεύεται εύκολα από την δημόσια προειδοποίηση που εξέφρασε ο αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας της Ρωσίας, και στενός συνεργάτης του Προέδρου Πούτιν, Ντιμίτρι Μεντβέντεβ, όταν στις 17.10.2022 είχε διαρρεύσει στην δημοσιότητα ότι η Ουκρανία επιδιώκει να αποκτήσει ισραηλινό οπλισμό, στην προσπάθειά της να αξιοποιήσει τα στοιχεία που συντείνουν ότι οι ρωσικές δυνάμεις χρησιμοποιούν στις επιχειρήσεις τους ιρανικά στρατιωτικά μη επανδρωμένα πτητικά μέσα (drone).⁴⁹ Ο Μεντβέντεβ προειδοποίησε ότι εάν τελικά το Ισραήλ ανταποκριθεί θετικά στο ουκρανικό αίτημα, «θα καταστρέψει παντελώς τις διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Ιερουσαλήμ και Μόσχας».⁵⁰ Σε μια τέτοια περίπτωση, ο συντονισμός μεταξύ Ρωσίας και

Το Ισραήλ ενισχύει τους δεσμούς με το NATO αλλά δεν παρέχει οπλισμό στην Ουκρανία.

⁴⁴ Η αποστολή ισραηλινής ανθρωπιστικής βοήθειας για την προστασία των Ουκρανών πολιτών άρχισε στις 20.4.2022. Ενδεικτικά: Ynet, “La-rishona: Israel tesayea la-milkhama be-Ukraina be-asprakat alfei ksadot va-arodim” [«Για πρώτη φορά: Το Ισραήλ θα βοηθήσει την Ουκρανία στον πόλεμο στέλνοντας χιλιάδες κρίση και αλεξίσφαιρα γιλέκα»] 20/4/2022 <https://www.ynet.co.il/news/article/sy2r7f6e5>

⁴⁵ Times of Israel, “Israel attends US-led summit on sending more arms to Ukraine”, 26.4.2022 <https://www.timesofisrael.com/israel-attending-us-led-summit-on-supplying-ukraine-with-more-arms>

⁴⁶ Περί των προοπτικών διεύρυνσης του πλαισίου συνεργασίας Ισραήλ-NATO Πρβλ. Rina Bassist, “Israel draws closer to NATO”, Al-Monitor, 30.6.2022 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/06/israel-draws-closer-nato>

⁴⁷ Israel Public Broadcasting Corporation-KAN, “Gantz amar she isapek le-Ukraina maarkhot hagana – ha’hesber ha’male” [«Ο Γκαντς είπε ότι θα παράσχει στην Ουκρανία ηλεκτρονικό σύστημα προειδοποίησης των πολιτών – Η πλήρης επεξήγηση»], 19.10.2022 <https://www.kan.org.il/item/?itemId=136377> Παρατέθηκε η εξής δήλωση του υπουργού άμυνας Μπένι Γκαντς προς την διπλωματική

αποστολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Τελ Αβίβ: «Το Ισραήλ υποστηρίζει την Ουκρανία και βρίσκεται στο πλευρό της, στο πλευρό του NATO και της Δύσης. Αυτό το έχουμε δηλώσει επανειλημμένα. Το Ισραήλ εφαρμόζει πολιτική στήριξης στην Ουκρανία παρέχοντας ανθρωπιστικό βοήθεια και παροχή υλικού προστασίας αμάχων. Αυτές τις μέρες πρόκειται να εγκρίνω πρόσθετο πακέτο στήριξης, όπως πράξαμε κατά το παρελθόν. Ωστόσο θα ήθελα να τονίσω ότι το Ισραήλ δεν θα παραχωρήσει οπλισμό στην Ουκρανία για ποικίλους πρακτικούς λόγους. Θα συνεχίσουμε να στηρίζουμε την Ουκρανία υπό τους περιορισμούς που έχουμε, όπως κάναμε μέχρι τώρα».

⁴⁸ Ynet, “Al reka ha’kaas be-Kiev: Nidkhata sikhá ben Ganz le-sar ha’bitakhon ha’ukraini” [«Λόγω της οργής του Κιέβου: Ματαίωθηκε τηλεφωνική συνομιλία του Γκαντς με τον Υπουργό Άμυνας της Ουκρανίας»], 20.10.2022 <https://www.ynet.co.il/news/article/rj004oac7i>

⁴⁹ Σχετ. The New York Times, “The Iranian Drones in Ukraine’s Already Crowded Skies”, 19.10.2022

<https://www.nytimes.com/2022/10/19/us/politics/ukraine-drones-iran-russia.html> Ουκρανικές καταγγελίες περί της χρήσης των ιρανικών drone τύπου Shahed-136 εκ μέρους των ρωσικών στρατιωτικών δυνάμεων.

⁵⁰ Times of Israel, “Russian ex-President: If Israel sends weapons to Ukraine it will destroy Moscow ties”, 17.10.2022

<https://www.timesofisrael.com/russian-ex-president-if-israel-sends-weapons-to-ukraine-it-will-destroy-moscow-ties> Παρατίθεται το κείμενο

Ισραήλ στο συριακό μέτωπο θα λάμβανε τέλος – ένα ενδεχόμενο που η ισραηλινή πλευρά προσπαθεί να αποφύγει με κάθε τρόπο.

Η μεταστροφή της διακυβέρνησης Μπάιντεν ως προς το Παλαιστινιακό και τις σχέσεις ΗΠΑ-Σαουδικής Αραβίας

Ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας στις 8.6.2022 καταδίκασε το Ιράν επειδή ήταν απρόθυμο να διευκολύνει την επιτήρηση ορισμένων πυρηνικών εγκαταστάσεών του.⁵¹ Η εξέλιξη αυτή δημιουργούσε ακόμα πιο δυσάρεστο κλίμα στις συνομιλίες ΗΠΑ-Ιράν, που βρίσκονταν πλέον ενώπιον αδιεξόδου – γεγονός που εξυπηρετούσε την ισραηλινή επιχειρηματολογία, η οποία υποστηρίζει ότι η JCPOA δεν θα σταθεί ικανή να αποτρέψει το Ιράν να αποκτήσει πυρηνικό οπλοστάσιο.

Την ίδια περίοδο, η αύξηση της τιμής του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, σταδιακά ώθησε την Ουάσιγκτον να μετριάσει τις επικρίσεις της κατά της Σαουδικής Αραβίας ως προς τον βαθμό σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την φερόμενη ανάμιξη της στη δολοφονία του δημοσιογράφου Τζαμάλ Κασόγκι το 2018. Η διακυβέρνηση Μπάιντεν, διαπιστώνοντας τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η εγχώρια οικονομία, καλείτο να πείσει το Ριάντ να μην τηρεί πολιτική ίσων αποστάσεων μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας και να αυξήσει την παραγωγή πετρελαίου για να επιτευχθεί μείωση των τιμών. Η ανάγκη ύπαρξης υγιούς διαύλου επικοινωνίας μεταξύ Ουάσιγκτον-Ριάντ επισημαινόταν από την ισραηλινή πλευρά, τονίζοντας την ανάγκη να μην περιθωριοποιηθεί ο σαουδαραβικός παράγοντας. Άλλωστε, στο πλαίσιο των 'Συμφωνιών του Αβραάμ' ήδη είχαν τεθεί οι βάσεις για τη στρατιωτική συνεργασία μεταξύ του Ισραήλ και των φιλοδυτικών μοναρχιών του Κόλπου.⁵² Σε περίπτωση που οι συνομιλίες της Βιέννης θα οδηγούνταν σε αποτυχία, ο μηχανισμός ασφάλειας Ισραήλ-Κόλπου θα έχει όλες τις προϋποθέσεις να αποδειχθεί αποτελεσματικός ως προς την διατήρηση κρίσιμων περιφερειακών ισορροπιών.

Τα ως άνω δεδομένα μετέβαλαν τη στάση που υιοθετούσε η αμερικανική εξωτερική πολιτική κατά τους πρώτους μήνες της διακυβέρνησης Μπάιντεν, τόσο ως προς την πιθανότητα λειτουργίας Προξενείου στην Ανατολική Ιερουσαλήμ, όσο και ως προς τη στάση της Ουάσιγκτον έναντι της κυβέρνησης του Ριάντ. Ο Πρόεδρος Μπάιντεν

Μεταστροφή της πολιτικής των ΗΠΑ ως προς την Σαουδική Αραβία και το Παλαιστινιακό εξαιτίας του Ουκρανικού, της στασιμότητας των συνομιλιών με το Ιράν και της ενεργειακής κρίσης.

της ανάρτησης στον προσωπικό λογαριασμό του αντιπροέδρου του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας της Ρωσίας, Ντιμίτρι Μεντβέντεβ, στο Telegram: «Φαίνεται ότι το Ισραήλ θα παραχωρήσει οπλισμό στο καθεστώς του Κιέβου. Πολύ απερίσκεπτη κίνηση. Θα καταστρέψει όλες τις διμερείς μας διπλωματικές σχέσεις»

⁵¹ Ανακοινώσεις επί της απόφασης του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας της 8.9.2022 : α) του Υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, Άντονι Μπλίνκεν [US Department of State, Press Statement, Antony J. Blinken, "The IAEA Board of Governors Resolution on Iran", 9.6.2022

<https://www.state.gov/the-iaea-board-of-governors-resolution-on-iran>], β) του ισραηλινού Υπουργείου Εξωτερικών [Israel Ministry of Foreign Affairs, Press Release, "Israel welcomes IAEA Board of Governors decision regarding Iran", 8.6.2022

<https://www.gov.il/en/departments/news/israel-welcomes-iaea-board-of-governors-decision-regarding-iran-8-jun-2022>]. Πρβλ. Farid Mahoutchi, "What the draft resolution in the IAEA Board means for Iran", PMOI-People's Mojahedin Organization of Iran, 8.9.2022

<https://english.mojahedin.org/article/what-the-draft-resolution-in-the-iaea-board-of-governors-means-for-iran> Άρθρο γνώμης της αντικαθεστωτικής ιρανικής οργάνωσης Μουτζαχεντίν Χαλκ για την πολιτική σημασία της απόφασης.

⁵² Στις 3.2.2022 Ισραήλ και Μπαχρέιν υπέγραψαν μνημόνιο αμυντικής συνεργασίας. Αντίστοιχη εξέλιξη δεν σημειώθηκε μεταξύ Ισραήλ-Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων. Εκτιμάται ωστόσο ότι τα στρατιωτικά επιτελεία των δύο χωρών διατηρούν επαφές. Ισραηλινά και εμιρατινά πολεμικά αεροπλάνα συμμετείχαν σε κοινές στρατιωτικές ασκήσεις κατά το διάστημα 2020-2022. Αντιθέτως, το πλαίσιο συνεργασίας στον στρατιωτικό τομέα έχει εμπεδωθεί περισσότερο μεταξύ Ισραήλ και Μαρόκου, με τις δύο χώρες να έχουν υπογράψει συμφωνία αμυντικής συνεργασίας στις 24.11.2021. Ενδεικτικά: α) Maariv, "Yikhazek et yetzivut ha'ezor": Israel u-Vakhrain khatmu al eskem havanot bitkhoni histori" ["Θα ενισχύσει την περιφερειακή σταθερότητα: Το Ισραήλ και το Μπαχρέιν υπέγραψαν αμυντικό μνημόνιο συναντίληψης με ιστορική σημασία"], 3.2.2022 <https://www.maariv.co.il/news/military/Article-895683> β) HaAretz, "Ganz khatam al eskem le-shituf peula bitkhoni ben Israel le-Maroko" ["Ο Γκαντς υπέγραψε συμφωνία αμυντικής συνεργασίας μεταξύ του Ισραήλ και του Μαρόκου"], 24.11.2021 <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2021-11-24/ty-article/0000017f-db2f-df9c-a17f-ff3fd7b50000>

επιβεβαίωσε αυτήν την μεταστροφή κατά την περιοδεία του στο Ισραήλ, στην Παλαιστινιακή Αρχή και στην Τζέντα της Σαουδικής Αραβίας (13-16.7.2022).

Στις 14.7.2022 οι Μπάιντεν και Λαπίντ υπέγραψαν στην Ιερουσαλήμ κοινή διακήρυξη στρατηγικής συνεργασίας (“The Jerusalem US-Israel Strategic Partnership Joint Declaration” γνωστή και ως «Διακήρυξη της Ιερουσαλήμ») δια της οποίας δηλώνεται εκ νέου η δέσμευση των ΗΠΑ για την προάσπιση της ασφάλειας του Ισραήλ και για την διατήρηση της υπεροπλίας του σε περιφερειακό επίπεδο.⁵³ Οι ΗΠΑ δεσμεύθηκαν ότι δεν θα επιτρέψουν στο Ιράν να αποκτήσει πυρηνικό οπλοστάσιο και ότι θα εργαστούν για την εμβάθυνση των ‘Συμφωνιών του Αβραάμ’ προτρέποντας και άλλες μουσουλμανικές χώρες να εξομαλύνουν τις διπλωματικές τους σχέσεις με το Ισραήλ.

Στις 14.7.2022
Ισραήλ και ΗΠΑ
υπέγραψαν κοινή
διακήρυξη κοινής
συνεργασίας,
γνωστή και ως
«Διακήρυξη της
Ιερουσαλήμ».

Όσον αφορά τη Σαουδική Αραβία, ο Αμερικανός Πρόεδρος μία βδομάδα πριν την πραγματοποίηση της περιοδείας του στη Μέση Ανατολή προέβη σε μία σαφή αναδίπλωση της επικριτικής του στάσης έναντι του Ριάντ. Θέλοντας να αιτιολογήσει στην αμερικανική κοινή γνώμη την μεταστροφή της στάσης του, αισθάνθηκε την ανάγκη να αιτιολογήσει την επιλογή του να επισκεφθεί την Τζέντα τον Ιούλιο του 2022, με άρθρο του στην εφημερίδα Washington Post, στο οποίο πρόταξε την ανάγκη να εξυπηρετηθούν αποτελεσματικά τα εθνικά αμερικανικά συμφέροντα εν μέσω ενεργειακής κρίσης.⁵⁴

Τέλος, κατά τις κοινές επίσημες δηλώσεις του με τον Παλαιστίνιο Πρόεδρο, Μαχμούντ Αμπάς, στην Βηθλεέμ στις 15.7.2022, ο Πρόεδρος Μπάιντεν τάχθηκε υπέρ της ανάγκης επίλυσης του Παλαιστινιακού με βάση την αρχή ‘δύο έθνη-δύο κράτη’. Προέτρεψε, όμως, την παλαιστινιακή πολιτική ηγεσία να εργαστεί για την ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών και την πάταξη της διαφθοράς στην Παλαιστινιακή Αρχή. Ο Αμερικανός Πρόεδρος έθεσε ουσιαστικά το ζήτημα της επαναλειτουργίας του Προξενείου των ΗΠΑ στην Ανατολική Ιερουσαλήμ, αποφεύγοντας να αναφερθεί στο θέμα αυτό στις δημόσιες δηλώσεις του.⁵⁵

Εμβάθυνση των ‘Συμφωνιών του Αβραάμ’

Η υπογραφή των ‘Συμφωνιών του Αβραάμ’ σηματοδότησε την εξομάλυνση των διπλωματικών σχέσεων του Ισραήλ με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, το Μπαχρέιν και το Μαρόκο, πραγματώνοντας έναν από τους βασικούς πυλώνες της ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής, από τη σύσταση του κράτους το 1948 μέχρι σήμερα: την ομαλή

⁵³ The White House, “The Jerusalem U.S.-Israel Strategic Partnership Joint Declaration”, 14.7.2022 <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/14/the-jerusalem-u-s-israel-strategic-partnership-joint-declaration> Το κείμενο της διακήρυξης

⁵⁴ Joe Biden, “Why I’m going to Saudi Arabia”, The Washington Post, 9.7.2022 <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/07/09/joe-biden-saudi-arabia-israel-visit/>. Παρ’ όλα αυτά, τον Οκτώβριο του 2022 παρατηρήθηκε ένταση στις διμερείς σχέσεις ΗΠΑ-Σαουδικής Αραβίας, όταν η κυβέρνηση του Ριάντ συντάχθηκε στην απόφαση που ελήφθη από την ομάδα των χωρών OPEC+ να μειώσουν την παραγωγή πετρελαίου. Σε συνέντευξη που παραχώρησε στις 11.10.2022 στο δίκτυο CNN ο Τζον Κίρμπι, εκπρόσωπος τύπου του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, τονίστηκε ότι με την εξέλιξη αυτή, οι ΗΠΑ καλούνται να αναθεωρήσουν τη στάση τους έναντι της πολιτικής ηγεσίας της Σαουδικής Αραβίας. Σχετ. CNN, “White House says Biden will work with Congress to ‘re-evaluate’ relationship with Saudi Arabia”, 11.10.2022 <https://edition.cnn.com/2022/10/11/politics/saudi-arabia-white-house-john-kirby-cntv/index.html>

⁵⁵ The White House, “Remarks by President Biden and President Abbas of the Palestinian National Authority in Joint Press Statement | Bethlehem, West Bank”, 15.7.2022 <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/07/15/remarks-by-president-biden-and-president-abbas-of-the-palestinian-national-authority-in-joint-press-statement-bethlehem-west-bank> Απομαγνητοφωνημένες οι κοινές δηλώσεις των δύο ηγετών. Ως προς την ανάγκη ενίσχυσης των θεσμών στην Παλαιστινιακή Αρχή, ο Πρόεδρος Μπάιντεν δήλωσε τα εξής: «[...]Υπάρχουν κάποιοι τομείς, στους οποίους όταν σημειωθεί πρόοδος, η ζωή των πολιτών γίνεται πιο εύκολη, και αυτοί οι τομείς οφείλουν να προωθηθούν άμεσα. Επιτρέψτε μου να πω ότι η Παλαιστινιακή Αρχή έχει να κάνει σημαντική δουλειά ως προς αυτό το θέμα. Τώρα είναι η στιγμή να ενδυναμωθούν οι Παλαιστινιακοί θεσμοί, να βελτιωθεί η δημόσια διακυβέρνηση, η διαφάνεια και η αξιοπιστία. Η δουλειά που έχει να γίνει είναι κρίσιμης σημασίας. Και θα βοηθήσει να κτισθεί μία κοινωνία που θα μπορεί να στηρίξει ένα επιτυχημένο, δημοκρατικό μέλλον και ένα μελλοντικό Παλαιστινιακό κράτος. Και οι Ηνωμένες Πολιτείες θα συνεργαστούν μαζί σας, Πρόεδρε Αμπάς, σε κάθε βήμα. [...]».

Οι 'Συμφωνίες του Αβραάμ' ήρθαν για να μείνουν.

συνύπαρξή του με τις αραβικές χώρες της Μέσης Ανατολής. Καταλυτικό ρόλο σε αυτήν την εξέλιξη έπαιξε ο ιρανικός περιφερειακός παράγοντας, που εκλαμβάνεται ως απειλή, τόσο εκ μέρους του Ισραήλ, όσο και από τις σουνιτικές και φιλοδυτικές μοναρχίες του Κόλπου. Καταλυτικής σημασίας απεδείχθη επίσης και το αμφιλεγόμενο 'Ειρηνευτικό Σχέδιο Τραμπ' για την επίλυση του Παλαιστινιακού, το οποίο, παρότι τέθηκε σχεδόν άμεσα εκτός πλαισίου διαπραγμάτευσης, αποτέλεσε την αφορμή για τις εντατικές προπαρασκευαστικές επαφές της διακυβέρνησης Τραμπ, που κατάφεραν να διαμορφώσουν τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε να εξομαλυνθούν οι διπλωματικές σχέσεις του Ισραήλ με ορισμένες φιλοδυτικές μοναρχίες του Κόλπου.

Για την νέα κυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ, η εμβάθυνση των δεσμών με τα ΗΑΕ, το Μπαχρέιν και το Μαρόκο, ήταν μονόδρομος. Επί διακυβέρνησης Νετανιάχου είχε ήδη εγκαινιασθεί η Πρεσβεία των ΗΑΕ στο Τελ Αβίβ, λειτουργούσε ισραηλινό Γραφείο Διασύνδεσης στο Ραμπάτ και Διπλωματική Αντιπροσωπεία του Ισραήλ στο Αμπού Ντάμπι και στο Μανάμα. Δέκα ημέρες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του, ο υπουργός εξωτερικών Γιαΐρ Λαπίντ εγκαινίασε τις ισραηλινές πρεσβείες στα ΗΑΕ⁵⁶ και στο Μπαχρέιν⁵⁷ στις 29.6.2021 και 30.6.2021 αντίστοιχα και στις 12.8.2021 εγκαινιάσθηκε το Γραφείο Διασύνδεσης στο Ραμπάτ.⁵⁸ Παράλληλα, Ισραήλ, Μαρόκο και Μπαχρέιν έθεσαν τις βάσεις για την ανάπτυξη της στρατιωτικής συνεργασίας σε διμερές επίπεδο.⁵⁹ Τέλος, δεν αποτελούσε πια είδηση η κοινή παρουσία ισραηλινών και εμιρατινών μαχητικών αεροσκαφών σε διεθνείς ασκήσεις, ούτε η παρουσία ισραηλινών τουριστών στα ξενοδοχεία των ΗΑΕ και του Μαρόκου.

Το Ισραήλ επιδιώκει να αναβαθμίσει το «Φόρουμ της Νέγκεβ» σε μόνιμο μηχανισμό προώθησης της περιφερειακής συνεργασίας με τον αραβικό κόσμο, στο πλαίσιο των 'Συμφωνιών του Αβραάμ'.

Αποκορύφωμα της προσπάθειας της κυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ στην εμβάθυνση των 'Συμφωνιών του Αβραάμ' ήταν η διοργάνωση της Συνδιάσκεψης της Νέγκεβ στο διήμερο 27-28.3.2022, όπου για πρώτη φορά συναντήθηκαν οι υπουργοί εξωτερικών του Ισραήλ, των ΗΠΑ, των ΗΑΕ, του Μπαχρέιν, του Μαρόκου και της Αιγύπτου. Στη συνδιάσκεψη συμφωνήθηκε να συσταθούν μικτές ομάδες εργασίας που θα επεξεργάζονται κοινό πλαίσιο συνεργασίας στους τομείς της ασφάλειας και της αντιμετώπισης της διεθνούς τρομοκρατίας, ως επίσης και στους εξής τομείς χαμηλής πολιτικής: Πράσινη ενέργεια, εκπαίδευση και ειρηνική συνύπαρξη, επισιτιστική ασφάλεια και διασφάλιση υδάτινων πόρων, υγεία, τουρισμός.⁶⁰ Η ισραηλινή πλευρά πρότεινε την θεσμοθέτηση της συνδιάσκεψης υπό την επωνυμία «Φόρουμ της Νέγκεβ» και εκφράσθηκε η βούληση να συγκαλείται κάθε φορά σε διαφορετική πόλη που βρίσκεται στην έρημο, προκειμένου να τονισθούν οι ομοιότητες προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι συμμετέχουσες χώρες. Παράλληλα, δεν αποκλείσθηκε να συμπεριληφθούν στο εν λόγω φόρουμ και άλλες χώρες της περιοχής, αραβικές ή μη, ανεξαρτήτως εάν έχουν εξομαλύνει τις σχέσεις τους με το Ισραήλ.⁶¹ Ήταν, ωστόσο,

⁵⁶ Israel Ministry of Foreign Affairs, Press Release, "FM Lapid inaugurates Israeli Embassy in Abu Dhabi", 29.6.2021 <https://www.gov.il/en/departments/news/fm-lapid-inaugurates-israel-embassy-in-abu-dhabi-29-june-2021>

⁵⁷ Israel Ministry of Foreign Affairs, Press Release, "FM Lapid inaugurates Israeli Embassy in Manama", 30.9.2021 <https://www.gov.il/en/departments/news/fm-lapid-inaugurates-israeli-embassy-in-manama-30-september-2021>

⁵⁸ Israel Ministry of Foreign Affairs, Press Release, "FM Lapid inaugurates Israeli Liaison Office in Rabat", 12.8.2021 <https://www.gov.il/en/departments/news/fm-lapid-inaugurates-israeli-liaison-office-in-rabat-12-august-2021>

⁵⁹ Ισραήλ-Μπαχρέιν: Maariv, "Yikhazek et yetzivut-ha'ezor": Israel u-Vakheir khatmu al eskem havanot bitkhoni histori" [«Θα ενισχύσει την περιφερειακή σταθερότητα: Το Ισραήλ και το Μπαχρέιν υπέγραψαν αμυντικό μνημόνιο συναντίληψης με ιστορική σημασία»], 3.2.2022 <https://www.maariv.co.il/news/military/Article-895683>

Ισραήλ-Μαρόκο: HaAretz, "Ganz khatam al eskem le-shituf peula bitkhoni ben Israel le-Maroko" [«Ο Γκαντς υπέγραψε συμφωνία αμυντικής συνεργασίας μεταξύ του Ισραήλ και του Μαρόκου»], 24.11.2021 <https://www.haaretz.co.il/news/politics/2021-11-24/ty-article/0000017f-db2f-df9c-a17f-ff3fd7b50000>

⁶⁰ Τον Ιούνιο του 2022 οι χώρες που συμμετείχαν στο «Φόρουμ της Νέγκεβ» τον Μάρτιο του ίδιου έτους καθόρισαν το πλαίσιο αρμοδιοτήτων των κοινών ομάδων εργασίας. Πρβλ. U.S. Department of State, Media Note, "Negev Forum Steering Committee Joint Statement", 27.6.2022 <https://www.state.gov/negev-forum-steering-committee-joint-statement>

⁶¹ Οι προτάσεις που είχε εξαγγείλει στο «Φόρουμ της Νέγκεβ» τον Μάρτιο του 2022 υπό την τότε ιδιότητά του ως Υπουργός Εξωτερικών, Γιαΐρ Λαπίντ, με στόχο την μετεξέλιξη του νεοσύστατου αυτού θεσμού μόνιμο διακρατικό μηχανισμό περιφερειακής συνεργασίας, υιοθετήθηκαν με

χαρακτηριστικό ότι, ενώ στο πρόγραμμα της συνδιάσκεψης η ισραηλινή πλευρά είχε περιλάβει κοινή επίσκεψη και φωτογράφιση όλων των συμμετεχόντων υπουργών εξωτερικών στον υπαίθριο χώρο του τάφου του πρώτου πρωθυπουργού της χώρας, Δαβίδ Μπεν-Γκουριόν, τελικά προσήλθαν μόνο ο ισραηλινός Υπουργός Εξωτερικών, Γιαΐρ Λαπίντ, με τον αμερικανό ομόλογό του, Άντονι Μπλίνκεν.⁶² Η ενδεικτική απουσία των Αράβων Υπουργών Εξωτερικών στον συγκεκριμένο χώρο, που απείχε μόλις τρία χιλιόμετρα από τον χώρο διεξαγωγής των επισήμων συναντήσεων, υπενθυμίζει ότι παραμένει δύσκολο για τις πολιτικές ηγεσίες των αραβικών κρατών που διατηρούν πλήρεις διπλωματικές σχέσεις με το Ισραήλ να διαχειριστούν σε επικοινωνιακό επίπεδο το ιστορικό παρελθόν της αραβοϊσραηλινής διένεξης.

Ο πόλεμος Ρωσίας-Ουκρανίας κινδυνεύει να επιφέρει στις χώρες της Μέσης Ανατολής μία σοβαρή επισιτιστική κρίση, λόγω της σημαντικής τους εξάρτησης από τους ουκρανικούς σιτοβολώνες. Αυτό το δεδομένο διαφαίνεται να προσδίδει σταδιακά μία πρόσθετη σημαντική διάσταση στο γενικότερο πλαίσιο περιφερειακής συνεργασίας που διαμορφώνουν οι 'Συμφωνίες του Αβραάμ'. Ενδεικτική της σημασίας αυτής της διάστασης αποτέλεσε η διαδικτυακή συνάντηση που πραγματοποίησαν από κοινού ο Πρόεδρος, Τζο Μπάιντεν, στο πλαίσιο της περιοδείας του στο Ισραήλ τον περασμένο Ιούλιο, με τον πρωθυπουργό της Ινδίας, Ναρέντρα Μόντι, τον ισραηλινό πρωθυπουργό, Γιαΐρ Λαπίντ, και τον Πρόεδρο των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, Μωχάμαντ Μπιν Ζάγιεντ. Οι τέσσερις ηγέτες κατά τη συνάντησή τους, που ονοματίστηκε δια της συντομογραφίας «I2U2», συμφώνησαν να τεθούν οι βάσεις ενός πρωτοπόρου εγχειρήματος. Με χρηματοδότηση των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων ύψους 2 δισ. δολαρίων, η Ινδία θα διαθέσει εκτάσεις, όπου αμερικανικές και ισραηλινές εταιρείες θα εφαρμόσουν μοντέλα πράσινης τεχνολογίας με σκοπό την μαζική αγροτοκτηνοτροφική παραγωγή, ικανή να καλύψει μεγάλες επισιτιστικές ανάγκες. Μάλιστα, σε αυτό το εγχείρημα καλούνται να συμμετέχουν και άλλες χώρες που σύναψαν τις λεγόμενες 'Συμφωνίες του Αβραάμ'.⁶³

I2U2: Το νέα αυτό σχήμα περιφερειακής συνεργασίας φέρνει πιο κοντά την Ινδία στις 'Συμφωνίες του Αβραάμ'.

Λίγους μήνες νωρίτερα, και σύμφωνα με παρόμοια θεώρηση, στο πλαίσιο της συνεργασίας των 'Συμφωνιών του Αβραάμ', στις 22.11.2021 το Ισραήλ, η Ιορδανία και τα ΗΑΕ υπέγραψαν στο Ντουμπάι διακρατική συμφωνία με χρηματοδότηση των ΗΑΕ, που προβλέπει αφ' ενός την δημιουργία ηλιακού πάρκου παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην ιορδανική έρημο Ουάντι Ρουμ και αφ' ετέρου την κατασκευή κέντρου αφαλάτωσης νερού στην ισραηλινή ακτή της Νεκράς Θάλασσας. Βάσει της συμφωνίας αυτής, το Ισραήλ θα προμηθεύει την ιορδανική αγορά με αφαλατωμένο νερό υψηλής ποιότητας και ως αντάλλαγμα, θα προμηθεύεται ηλεκτρική ενέργεια που θα παράγεται στην Ιορδανία.⁶⁴

Ενίσχυση δεσμών Ισραήλ-Ιορδανίας με χρηματοδότηση των ΗΑΕ.

Είναι γεγονός ότι η ισραηλινή εξωτερική πολιτική επί Θητείας Μπένετ-Λαπίντ αξιοποίησε αποτελεσματικά τους χειρισμούς της προηγούμενης διακυβέρνησης Νετανιάχου. Ωστόσο, από την ανάληψη των καθηκόντων της νέας κυβέρνησης στις 13.6.2021 και μετέπειτα, παρατηρείται στασιμότητα στις κινήσεις προσέγγισης και

απόφαση του υπουργικού συμβουλίου της υπηρεσιακής κυβέρνησης στις 18.9.2022. Σχετ. State of Israel, Prime Minister's Office, Press Release, "Government approves PM Yair Lapid's proposal to establish a Regional Mechanism – the Negev Forum", 18.9.2022

https://www.gov.il/en/departments/news/spoke_forum180922

⁶² Times of Israel, "Lapid, Blinken visit Ben Gurion's grave at Sde Boker", 28.3.2022 https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/lapid-blinken-visit-ben-gurions-grave-at-sde-boker

⁶³ Μετά το πέρας της πρώτης συνάντησης των «I2U2», οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ, της Ινδίας, του Ισραήλ και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων εξέδωσαν την εξής κοινή δήλωση:

https://www.gov.il/BlobFolder/news/event_virtual_meeting140722/he/I2U2%20Summit%20Communique%20-%2014%20July%202022%20Final.pdf

⁶⁴ WAM, "UAE, Jordan and Israel collaborate to mitigate climate change with sustainability project", 22.11.2021

άλλων αραβικών χωρών της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής, που θα μπορούσαν να περιληφθούν στις 'Συμφωνίες του Αβραάμ' – και με τις οποίες η ισραηλινή πλευρά επί κυβερνήσεων Νετανιάχου είχε σημειώσει πρόοδο. Ωστόσο, οι διαφαινόμενες αιτίες αυτής της στασιμότητας ανάγονται κυρίως είτε στην εσωτερική πολιτική αστάθεια των χωρών εκείνων είτε σε ιδιάζουσες περιφερειακές ισορροπίες, που κάθε μία από τις συγκεκριμένες χώρες είναι υποχρεωμένη να διατηρήσει.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά το ενδεχόμενο εξομάλυνσης των διμερών σχέσεων μεταξύ του Ισραήλ και του Σουδάν, είχε σημειωθεί σημαντική πρόοδος επί διακυβέρνησης Βενιαμίν Νετανιάχου, όταν συναντήθηκε με τον Σουδανό ηγέτη, στρατηγό Αμπντέλ Φατάχ Αλ-Μπουρχάν στην Ουγκάντα στις 3.2.2020.⁶⁵ Με την διαμεσολάβηση της διακυβέρνησης Τραμπ, τόσο επί θητείας Αλ-Μπουρχάν, όσο και επί θητείας του υπηρεσιακού πρωθυπουργού Αμπντάλα Χαμντούκ, οι επαφές Ισραηλινών και Σουδανών κυβερνητικών αξιωματούχων συνεχίζονταν. Η σημαντικότερη εξέλιξη στις σχέσεις Ισραήλ-Σουδάν συνίσταται στην απόφαση της κυβέρνησης του Χαρτούμ να προχωρήσει στην κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων και την εθνικοποίηση ιδιωτικών επιχειρήσεων που απέφεραν οικονομικά οφέλη προς την οργάνωση Χαμάς στις 23.3.2021, θέλοντας με τον τρόπο αυτό να δηλώσει εμπράκτως ότι το Σουδάν διακόπτει κάθε δεσμό με την διεθνή τρομοκρατία.⁶⁶ Ωστόσο η παρούσα κυβέρνηση που ελέγχει τη χώρα από τις 25.10.2021 με στρατιωτικό πραξικόπημα υπό τον στρατηγό Αμπντέλ Φατάχ Αλ-Μπουρχάν, δεν φέρεται να ελέγχει πλήρως την εσωτερική πολιτική κατάσταση, γεγονός που δεν της επιτρέπει να προβεί στην εξομάλυνση των σχέσεων με το Ισραήλ. Μία τέτοια εξέλιξη ενδέχεται να εντείνει τις υφιστάμενες πολιτικές αντιπαραθέσεις σε εσωτερικό επίπεδο, που έγκεινται στον ανταγωνισμό μεταξύ του στρατιωτικού κατεστημένου που εκφράζει ο Αμπντέλ Φατάχ Αλ-Μπουρχάν και της πολιτικής παράταξης του Αμπντάλα Χαμντούκ, παρότι αμφότεροι – όταν καθένας από αυτούς ήλεγχε την εξουσία – είχαν επιδείξει προθυμία να προωθηθεί η εξομάλυνση των σχέσεων της χώρας τους με το Ισραήλ. Εξ αιτίας του κλίματος ρευστότητας που χαρακτηρίζει τη σουδανική πολιτική πραγματικότητα τα τελευταία χρόνια, η διαδικασία εξομάλυνσης των σχέσεων Σουδάν-Ισραήλ, τις βάσεις της οποίας έθεσε η κοινή δήλωση Σουδάν-ΗΠΑ στις 6.1.2021 παραμένει μέχρι σήμερα ημιτελής.⁶⁷

Ιδιάζουσες παραμένουν οι διμερείς σχέσεις Ισραήλ-Ομάν, που χαρακτηρίζονταν από την πραγματοποίηση παρασκηνακών επαφών μεταξύ του Σουλτάνου Καμπούς και ισραηλινών κυβερνητικών αξιωματούχων, μετά την επίσκεψη του Βενιαμίν Νετανιάχου στην πρωτεύουσα Μοσκάτ στις 25.10.2018 – την πρώτη επίσημη επίσκεψη ισραηλινού πρωθυπουργού στο Σουλτανάτο – δεν έγινε γνωστή κάποια σημαντική εξέλιξη που θα οδηγούσε στην εξομάλυνση των διμερών διπλωματικών σχέσεων,⁶⁸ πέραν της παρουσίας του Πρέσβη του Ομάν στις ΗΠΑ κατά την επίσημη τελετή ανακοίνωσης του

⁶⁵ State of Israel, Prime Minister's Office, Press Release, "PM Netanyahu and Chairman of the Sovereign Council of Sudan, Lieutenant General Abdel Fattah al Burhan, met today in Entebbe, Uganda, on the invitation of Ugandan President Yoweri Kaguta Museveni", 3.2.2020 https://www.gov.il/en/departments/news/evebt_meeting030220

⁶⁶ Mai Abu Hasaneen, "Sudan confiscates Hamas assets", 30.9.2021 <https://www.al-monitor.com/originals/2021/09/sudan-confiscates-hamas-assets> Ιστορική αναδρομή της εξέλιξης των σχέσεων Σουδάν-Χαμάς.

⁶⁷ Στις 6.1.2021 ο τότε Υπουργός Δικαιοσύνης του Σουδάν, Νασερελντίν Αμπντελμπαρί, εκπροσωπώντας την κυβέρνηση της χώρας, και ο εντεταλμένος ειδικά προς αυτό, Αμερικανός Υπουργός Οικονομικών, Στήβεν Μνούχιν, υπέγραψαν κοινή δήλωση, δια της οποίας η σουδανική πλευρά αποδέχεται τις αρχές που διέπουν οι 'Συμφωνίες του Αβραάμ'. Το συγκεκριμένο έγγραφο έθεσε τις βάσεις για την έναρξη της διαδικασίας σταδιακής εξομάλυνσης των σχέσεων Σουδάν-Ισραήλ, η οποία παραμένει ημιτελής. Η γραπτή δήλωση Αμπντελμπαρί-Μνούχιν, όπως έχει αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του Στέιτ Ντιπάρτμεντ: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/01/Sudan-AA.pdf>

⁶⁸ Περί των παρασκηνακών επαφών Ισραήλ-Ομάν επί διακυβέρνησης Σουλτάνου Καμπούς. Ενδεικτικά: Elie Podeh, "Israel's renewed affair with Oman", MITVIM, 8.11.2018 <https://mitvim.org.il/en/publication/israels-renewed-affair-with-oman>

Ισραήλ - Ομάν:
Διατήρηση
αποστάσεων λόγω
ουδετερότητας.

‘Σχεδίου Τραμπ’ στον Λευκό Οίκο στις 28.1.2020.⁶⁹ Λίγες μέρες πρωτίτερα, είχε αποβιώσει ο Σουλτάνος Καμπούσι και ο νυν Σουλτάνος της χώρας, Χάιθαμ Μπιν Τάρεκ Αλ-Σαΐντ ανέλαβε τα καθήκοντά του στις 11.1.2020. Η νέα πολιτική ηγεσία του Ομάν δεν προτίθεται να διαταράξει την παραδοσιακά ουδέτερη εξωτερική πολιτική της χώρας, βασικό κριτήριο της οποίας είναι η διατήρηση ίσων αποστάσεων μεταξύ του σιιτικού Ιράν και της ουαχαμπιτικής Σαουδικής Αραβίας. Η ανάγκη προάσπισης του ειδικού καθεστώτος που διέπει τα Στενά του Ορμούζ προκειμένου να διευκολύνεται απρόσκοπτα η διεθνής ναυσιπλοΐα από και προς τον Περσικό Κόλπο, επιβάλλει στην εξωτερική πολιτική του Σουλτανάτου την αποχή από οποιαδήποτε υπέρβαση, και την υποχρέωση να διατηρεί διαύλους επικοινωνίας τόσο με την Τεχεράνη, όσο και με το Ριάντ και τις υπόλοιπες σουνιτικές μοναρχίες της περιοχής. Ενδεικτική της σταθερής επιλογής του Ομάν να διατηρεί την ουδετερότητά του αποτελεί η έως τώρα άρνησή του να επιτρέψει στις ισραηλινές αεροπορικές εταιρείες να διασχίζουν τον εναέριο χώρο του, προκειμένου να μην εκληφθεί ότι προβαίνει σε οιασδήποτε μορφής εξομάλυνση των σχέσεών του με το Ισραήλ – παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες που κατέβαλε τόσο η διακυβέρνηση Νετανιάχου, όσο και η διακυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ. Ενδεικτικό στοιχείο του ενδιαφέροντος της κυβέρνησης της Τεχεράνης για την απόφαση του Ομάν να τηρεί σαφείς αποστάσεις ως προς το Ισραήλ αποτελούν σχετικές επισημάνσεις των ιρανικών ΜΜΕ, στηλιτεύοντας συγχρόνως τη στάση που τηρούν οι υπόλοιπες χώρες της περιοχής που υπέγραψαν τις ‘Συμφωνίες του Αβραάμ’.⁷⁰ Αντιθέτως, η Σαουδική Αραβία, παρότι έχει επανειλημμένως δηλώσει επίσημα ότι δεν θα εξομαλύνει τις διπλωματικές της σχέσεις με το Ισραήλ εάν δεν επιλυθεί προηγουμένως το Παλαιστινιακό ζήτημα, ανακοίνωσε στις 15.7.2022 ότι επιτρέπει στις ισραηλινές αεροπορικές εταιρείες να διασχίζουν τον σαουδαραβικό εναέριο χώρο.⁷¹ Η συγκεκριμένη ημερομηνία συνέπιπτε με την πτήση του Προέδρου των ΗΠΑ, Τζο Μπάιντεν, από το αεροδρόμιο του Τελ Αβίβ στο αεροδρόμιο της Τζέντα.

Ισραήλ -
Μαυριτανία:
Η κυβέρνηση θέλει,
η αντιπολίτευση
αντιδρά.

Στάσιμες φέρονται να παραμένουν και οι σχέσεις Ισραήλ-Μαυριτανίας. Η συγκεκριμένη χώρα, παρότι τακτικό μέλος του Αραβικού Συνδέσμου, συνέχισε να διατηρεί πλήρεις διπλωματικές σχέσεις με το Ισραήλ έως και το 2009, οπότε και υποχρεώθηκε να τις διακόψει υπό την πίεση των υπολοίπων χωρών μελών του Αραβικού Συνδέσμου με αφορμή τους ισραηλινούς βομβαρδισμούς στη Γάζα εκείνη τη χρονιά. Η κυβέρνηση της Νουακχότ χαιρέτισε την υπογραφή της πρώτης ‘Συμφωνίας του Αβραάμ’ μεταξύ του Ισραήλ και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων.⁷² Η Μαυριτανία θα αναμενόταν να έχει ήδη αποκαταστήσει τις διμερείς της σχέσεις με το Ισραήλ, δεδομένου μάλιστα ότι λίγους μήνες αργότερα, το Μαρόκο, με το οποίο η κυβέρνηση της Νουακχότ τελεί σε σχέσεις εξάρτησης,⁷³ συνέστησε πλήρεις διπλωματικές σχέσεις με το Ισραήλ. Ωστόσο, πολιτικές

⁶⁹ Στην τελετή είχαν παρευρεθεί επίσης οι πρόεδροι των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και του Μπαχρέιν που εκείνη την περίοδο ήταν διαπιστευμένοι στην Ουάσιγκτον. Βλ. The Jerusalem Post, “Bahrain, UAE, Oman envoys at White House unveiling of Trump peace deal”, 29.1.2020 <https://www.jpost.com/Breaking-News/Bahrain-UAE-envoys-come-to-White-House-for-Trump-Deal-of-the-Century-615706>

⁷⁰ PressTV, “Oman refusing to open airspace to Israeli flights, unlike Saudis: Reports”, 11.8.2022

<https://www.presstv.ir/Detail/2022/08/11/687179/Oman-reportedly-denies-airspace-access-to-Israeli-flights>

Ενδεικτικός για το ενδιαφέρον της Τεχεράνης ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα είναι ο σχετικός σχολιασμός του αγγλόφωνου ιρανικού ειδησεογραφικού δικτύου PressTV

⁷¹ CNN, “Saudi Arabia opens airspace to Israeli flights”, 25.7.2022 <https://edition.cnn.com/2022/07/15/middleeast/saudi-arabia-israeli-airlines-airspace-biden-intl/index.html>

⁷² Η κυβέρνηση της Νουακχότ σχολίασε θετικά την υπογραφή της πρώτης ‘Συμφωνίας του Αβραάμ’ μεταξύ του Ισραήλ και των ΗΑΕ. Το κρατικό εμιρατικό πρακτορείο ειδήσεων WAM μετέδωσε δήλωση αξιωματούχου του Υπουργείου Εξωτερικών της Μαυριτανίας σύμφωνα με την οποία «Τα ΗΑΕ διαθέτουν την απόλυτη κυριαρχία και ανεξαρτησία να καθορίζουν τις σχέσεις τους και να διαμορφώνουν τις θέσεις τους, συμφώνως προς τα εθνικά τους συμφέροντα και τα συμφέροντα όλων των Αράβων και Μουσουλμάνων». Πρβλ. Reuters, “Mauritania supports ‘good judgment’ of UAE leadership on Israel accord-WAM”, 16.8.2020 <https://www.reuters.com/article/us-israel-emirates-mauritania-idUSKCN25C09M>

⁷³ Η μεταστροφή της στάσης της Μαυριτανίας ως προς το κίνημα POLISARIO της Δυτικής Σαχάρας ενίσχυσε τους δεσμούς της με το Μαρόκο. Ενδεικτικά: Jamal Laadam, “Beyond the friendship diplomacy between Morocco and Mauritania”, Modern Diplomacy, 2.3.2021 <https://modern diplomacy.eu/2021/03/02/beyond-the-friendship-diplomacy-between-morocco-and-mauritania>

δυνάμεις της χώρας αντιτίθενται σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, προτείνοντας μάλιστα την ποινικοποίηση κάθε εκδήλωσης πολιτικής προσέγγισης με το Ισραήλ, όσο παραμένει άλυτο το Παλαιστινιακό ζήτημα.⁷⁴

Ισραήλ - Τσαντ:
Στασιμότητα λόγω
έλλειψης
εσωτερικής
πολιτικής
αστάθειας.

Ιδιαίτερη είναι και η περίπτωση των σχέσεων του Ισραήλ με το Τσαντ, την μεγαλύτερη χώρα της Υποσαχάριας Αφρικής, που διατηρούσε πλήρεις διπλωματικές σχέσεις με το Ισραήλ από το 1961 έως το 1972, αναπτύσσοντας σημαντικούς δεσμούς σε στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο. Τον Νοέμβριο του 2018 ο Πρόεδρος της χώρας, Ίντρις Ντέμπι, επισκέφθηκε το Ισραήλ.⁷⁵ Δύο μήνες αργότερα ο Βενιαμίν Νετανιάχου επισκέφθηκε την Ντζαμένα στις 20.1.2019, αποκαθιστώντας τις διμερείς διπλωματικές σχέσεις.⁷⁶ Ωστόσο, ο ηγέτης της χώρας σκοτώθηκε στις 20.4.2021 υπό αδιευκρίνιστες συνθήκες σε περιοχή του βορείου τμήματος του Τσαντ, όπου βρίσκεται σε εξέλιξη χρόνια ένοπλη αντιπαράθεση με ανταρτικές αντικαθεστωτικές ομάδες⁷⁷ με αποτέλεσμα η διαδικασία αποκατάστασης των διμερών σχέσεων να μην ολοκληρωθεί. Έκτοτε το Τσαντ κυβερνάται από τον γιο του, Μαχαμάτ Ντέμπι, που τέθηκε επικεφαλής του Προσωρινού Στρατιωτικού Συμβουλίου. Η εσωτερική πολιτική αστάθεια, που χαρακτηρίζει το Τσαντ κατά την παρούσα συγκυρία, αιτιολογεί τη στασιμότητα που παρατηρείται στην περαιτέρω ανάπτυξη των διμερών σχέσεων με το Ισραήλ στο πλαίσιο των 'Συμφωνιών του Αβραάμ'.⁷⁸

Το ανεπίλυτο
Παλαιστινιακό
εμποδίζει την
διεύρυνση των
'Συμφωνιών του
Αβραάμ'.

Πέρα από τις ιδιαιτερότητες που αντιμετωπίζουν σε εσωτερικό και περιφερειακό επίπεδο οι κυβερνήσεις κάθε μίας από τις χώρες που προαναφέρθηκαν, καταλυτικός παραμένει ο ρόλος της στασιμότητας που παρατηρείται στην ειρηνευτική διαδικασία του Παλαιστινιακού. Τόσο η προηγούμενη διακυβέρνηση Νετανιάχου, όσο και η κυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ, αξιοποιούν τις περιφερειακές και διεθνείς συγκυρίες κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η επίλυση του Παλαιστινιακού ζητήματος να μην αποτελεί πλέον απαραίτητη προϋπόθεση για την διασύνδεση του Ισραήλ με τις υπόλοιπες χώρες της περιοχής. Αυτό το δεδομένο συνεχίζει να καθιστά ορισμένες αραβικές χώρες απρόθυμες να εξομαλύνουν τις σχέσεις τους με το Ισραήλ, προβάλλοντας ως απαραίτητη προϋπόθεση την επίλυση του Παλαιστινιακού και την ανακήρυξη ανεξάρτητου Παλαιστινιακού κράτους με πρωτεύουσά του την Ανατολική Ιερουσαλήμ.

Τη στάση αυτή εξέφρασε πρώτη η κυβέρνηση του Κουβέιτ, δηλώνοντας ότι «θα είναι η τελευταία χώρα που θα υπογράψει μία 'Συμφωνία του Αβραάμ' – στάση που αποδίδεται κυρίως στην ισχυρή τοπική παλαιστινιακή κοινότητα που διαβίει στη χώρα και στην επικρατούσα τάση της τοπικής κοινής γνώμης.⁷⁹ Αρνητική ήταν η αντίδραση και

⁷⁴ Middle East Monitor, "Mauritanian MPs call for criminalizing normalization with Israel", 6.1.2021

<https://www.middleeastmonitor.com/20210106-mauritania-mps-call-for-criminalising-normalisation-with-israel>

⁷⁵ Περί των διμερών σχέσεων Ισραήλ-Τσαντ πρβλ. Γαβριήλ Χαρίτος, «Η επιστροφή του Ισραήλ στην Αφρική», Foreign Affairs-The Hellenic Edition, 29.11.2018 <https://www.foreignaffairs.gr/articles/72071/gabriil-xaritos/i-epistrofi-toy-israil-stin-afriki>

⁷⁶ State of Israel, prime Minister's Office, Press Release, "PM Netanyahu and Chad President Iddris Deby announce the resumption of diplomatic relations between Chad and Israel", 20.1.2019 https://www.gov.il/en/departments/news/event_diplomatic_relations200119 Στη συνάντηση συμφωνήθηκε η υπογραφή μνημονίου συναντίληψης για την αποκατάσταση των διμερών διπλωματικών σχέσεων.

⁷⁷ Περί των εσωτερικών πολιτικών ισορροπιών και των περιφερειακών συσχετισμών που σχετίζονται με τον ρόλο του τ. Προέδρου του Τσαντ, Ίντρις Ντέμπι βλ. Alexandre Marc, "The death of Chadian President Idris Deby Itno threatens stability in the region", Brookings, 29.4.2021 <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2021/04/29/the-death-of-chadian-president-idris-deby-itno-threatens-stability-in-the-region>

⁷⁸ Στις 20.10.2022 αναφέρθηκαν αιματηρές μαζικές διαδηλώσεις κατά της διακυβέρνησης Μαχαμάτ Ντέμπι. Πρβλ. France24, "At least 50 people killed in Chad protests, UN urges probe", 20.10.2022 <https://www.france24.com/en/africa/20221020-chad-police-clash-with-protesters-killing-at-least-five>

⁷⁹ Περί της στάσης που υιοθέτησε η κυβέρνηση του Κουβέιτ ως προς τις 'Συμφωνίες του Αβραάμ' πρβλ. Fatiha Dazi-Heni, "The Gulf States and Israel after the Abraham Accords", Arab Reform Initiative, 6.11.2020 <https://www.arab-reform.net/publication/the-gulf-states-and-israel-after-the-abraham-accords>

Κουβέιτ, Τυνησία και Αλγερία στο πλευρό των Παλαιστινίων.

της Τυνησίας,⁸⁰ η οποία διάγει την τελευταία διετία μία μακρά περίοδο πολιτικής αστάθειας και δεν επιθυμεί να διαχειριστεί πρόσθετα ζητήματα που ενέχουν τον κίνδυνο δημιουργίας περαιτέρω πολιτικών αντιπαραθέσεων στο εσωτερικό της.⁸¹ Τέλος, η Αλγερία επέκρινε και εκείνη την υπογραφή των 'Συμφωνιών του Αβραάμ' τασσόμενη ξεκάθαρα υπέρ της ηγεσίας της Παλαιστινιακής Αρχής και του Προέδρου της, Μαχμούντ Αμπάς.⁸² Η στάση του Αλγερίας δεν διαμορφώθηκε αποκλειστικά από καθαρά ιδεολογικά κριτήρια. Η Αλγερία παρατηρεί με ανησυχία τη στρατιωτική και διπλωματική ενίσχυση του γειτονικού Μαρόκου, την κυριαρχία του οποίου επί της Δυτικής Σαχάρας αναγνώρισε η διακυβέρνηση Τραμπ,⁸³ προκειμένου να πεισθεί η κυβέρνηση του Ραμπάτ να εξομαλύνει τις σχέσεις της με το Ισραήλ. Με την ανάληψη της εξουσίας από την διακυβέρνηση Μπάλντεν, η Ουάσιγκτον δείχνει να ενδιαφέρεται για την βελτίωση των σχέσεων της με την Αλγερία.⁸⁴ Ωστόσο, η αλγερινή κυβέρνηση δεν μετέβαλε τη στάση του ως προς το ζήτημα της εξομάλυνσης των σχέσεων της με το Ισραήλ και έχει θέσει ψηλά στην πολιτική της ατζέντα το Παλαιστινιακό ζήτημα, με τον Πρόεδρο της χώρας, Αμπντελματζίντ Τεμπούν, να ηγείται μιας προσπάθειας συμφιλίωσης των παλαιστινιακών πολιτικών παρατάξεων. Πρόσφατη εξέλιξη, ενδεικτική της πολιτικής της κυβέρνησης Τεμπούν, αποτέλεσε η διοργάνωση κύκλου διαβουλεύσεων στο Αλγέρι στις 12-13.10.2022 μεταξύ δώδεκα παλαιστινιακών οργανώσεων και πολιτικών παρατάξεων, με τη συμμετοχή της Φατάχ και της Χαμάς, προκειμένου να επιτευχθεί εθνική ενότητα.⁸⁵

Ισραήλ - Κατάρ: Μία μακροχρόνια απόμακρη σχέση.

Από την άλλη πλευρά, ενδιαφέρουσες παραμένουν οι σχέσεις μεταξύ Ισραήλ και Κατάρ. Παρότι δεν έχουν σημειωθεί ενδείξεις ότι προτίθεται να συνυπογράψει ακόμα μία «Συμφωνία του Αβραάμ», η Ντόχα συνεχίζει εδώ και μία δεκαετία να δίνει το παρών, σε συντονισμό με την Αίγυπτο, όταν παρουσιάζεται ανάγκη διαμεσολάβησης μεταξύ Ισραήλ και Χαμάς.⁸⁶ Το γεγονός ότι ο ηγέτης του πολιτικού σκέλους της Χαμάς, Ισμαήλ

⁸⁰ Στις 22.12.2020 το Υπουργείο Εξωτερικών της Τυνησίας, με σχετική ανακοίνωσή του διευκρίνισε ότι «σέβεται τις αποφάσεις άλλων κρατών», πλην όμως δήλωσε ότι «τηρεί στάση που διέπεται από αρχές, τις οποίες δεν πρόκειται να επηρεάσουν μεταβολές που σημειώνονται στην διεθνή πολιτική σκηνή». Στις 9.6.2022 η Τυνησία προέβη σε παρόμοια δήλωση. Στις 12.10.2019 ο σημερινός Πρόεδρος της χώρας, Κάις Σάγιεντ, κληθείς να απαντήσει σε προεκλογικό τηλεοπτικό ντημπέτ περί των προθέσεων του ως προς την πιθανότητα εισδοχής στην ομάδα των αραβικών χωρών που υπέγραψαν τις 'Συμφωνίες του Αβραάμ', χαρακτήρισε τη σύσταση οιασδήποτε σχέσεων με το Ισραήλ ως «πράξη εσχάτης προδοσίας». Πρβλ. α) Reuters, "Tunisia says it does not intend to normalize relations with Israel", 22.12.2020 <https://www.reuters.com/article/tunisia-israel-int-idUSKBN28W2FL> β) Xinhua, "Tunisia denies having talks with Israel to normalize ties", 9.6.2022 <https://english.news.cn/africa/20220610/4a3d6c2cbdfd4fffa3b33f87d17edd21/c.html> γ) MEMRITV, "Tunisian presidential candidate Kais Saied: Normalization of relations with Israel constitutes treason; Opponent Nabil Karoui: I support constitutional criminalization of such normalization", 12.10.2019 <https://www.memri.org/tv/tunisian-presidential-debate-kais-saied-nabil-karoui-israel-normalization-treason>

⁸¹ Ενδεικτικά: Sharan Grewal, Salah-Dean Satouri, Ian DeHaven, "Tunisia's new constitution will only worsen its political crisis", 6.7.2022 <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2022/07/06/tunisias-new-constitution-will-only-worsen-its-political-crisis>

⁸² Χαρακτηριστικές είναι οι δηλώσεις του Προέδρου της χώρας, Αμπντελματζίντ Τεμπούν, στις 26.9.2022 ως προς της στάσης της αλγερινής κυβέρνησης για το Παλαιστινιακό και κατ' επέκταση ως προς τις 'Συμφωνίες του Αβραάμ': «Δεν ανεχόμαστε η Παλαιστίνη να είναι κατεχόμενη. Θα συνεχίσουμε να την υποστηρίζουμε, ακόμα και παρέμενε κατεχόμενη από την μεγαλύτερη διεθνή υπερδύναμη. Η Παλαιστίνη ανήκει στους Παλαιστίνιους. Πολεμήσαμε κατά της κατοχής και δεν αποδεχόμαστε μια άλλη χώρα να παραμένει κατεχόμενη. Θα πολεμάμε την κατοχή οπουδήποτε». Πρβλ. Middle East Monitor, "Tebboune: Palestine is 'national issue' for Algeria", 26.9.2022 <https://www.middleeastmonitor.com/20220926-tebboune-palestine-is-national-issue-for-algeria>

⁸³ Περί της κρίσης στις διμερείς σχέσεις Αλγερίας-Μαρόκου και της συσχέτισής της με τις 'Συμφωνίες του Αβραάμ', την βελτίωση των διμερών σχέσεων Μαρόκου-ΗΠΑ και την αναγνώριση εκ μέρους της διακυβέρνησης Τραμπ της κυριαρχίας του Μαρόκου στην διαφιλονικούμενη Δυτική Σαχάρα πρβλ. Rina Basist, "Algeria partly blames Israel in decision to cut ties with Morocco", Al-Monitor, 25.8.2021 <https://www.al-monitor.com/originals/2021/08/algeria-partly-blames-israel-decision-cut-ties-morocco>

⁸⁴ Ο Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, Άντονι Μπλίνκεν, πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στην Αλγερία στις 26-30.3.2022 σε μία προσπάθεια αναθέρμανσης των διμερών σχέσεων. Σχετ. ⁸⁴ U.S. Department of State, Remarks, "Secretary Antony J. Blinken and Algerian President Abdelmadjid Tebboune before their meeting", 30.3.2022 <https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-algerian-president-abdelmadjid-tebboune-before-their-meeting> Απομαγνητοφωνημένο κείμενο των κοινών δηλώσεων Τεμπούν-Μπλίνκεν.

⁸⁵ Περί των αποτελεσμάτων των ενδοπαλαιστινιακών διαβουλεύσεων στο Αλγέρι της 12-13.10.2022 βλ. Al Jazeera, "Palestinian factions sign reconciliation agreement in Algeria", 13.10.2022 <https://www.aljazeera.com/news/2022/10/13/palestinian-factions-sign-reconciliation-agreement-in-algeria>

⁸⁶ Ενδεικτικά: α) Yoel Guzansky, Ofir Winter, "Two are better than One: The role of Qatar and Egypt in Gaza", INSS Insight No.1636, 25.8.2022 <https://www.inss.org.il/publication/qatar-egypt> Πτυχές της περιφερειακής συνεργασίας Κατάρ-Αιγύπτου με αφορμή την κοινή τους

Χανίγια, φιλοξενείται εδώ και χρόνια στο Κατάρ, αποτελεί ένα βασικό εμπόδιο για την εξομάλυνση των διπλωματικών σχέσεων με το Ισραήλ. Θα ήταν ιδιαίτερα επισφαλής η εκτίμηση ότι αποτελεί 'προμήνυμα πολιτικού ανοίγματος' η απόφαση της καταρινής κυβέρνησης να επιτρέψει σε Ισραηλινούς δημοσιογράφους και φιλάθλους να μεταβούν στη χώρα για να παρακολουθήσουν το διεθνές πρωτάθλημα ποδοσφαίρου, δεδομένου ότι η εξέλιξη αυτή σημειώθηκε λόγω σχετικής σύστασης εκ μέρους του διεθνούς φορέα της διοργάνωσης και όχι με πρωτοβουλία της καταρινής πολιτικής ηγεσίας.⁸⁷

Αποκατάσταση των σχέσεων Ισραήλ – Τουρκίας

Οι τουρκοϊσραηλινές σχέσεις έχουν μακρά προϊστορία και καθόρισαν βασικούς πυλώνες της ισραηλινής περιφερειακής πολιτικής ήδη από τα πρώτα χρόνια της σύστασης του κράτους. Η Τουρκία ήταν η πρώτη μουσουλμανική χώρα της περιοχής που αναγνώρισε de jure το Ισραήλ και επί σειρά δεκαετιών εκλαμβάνονταν από τα ισραηλινά κέντρα λήψεως αποφάσεων ως η κύρια 'ασπίδα ασφαλείας' έναντι περιφερειακών απειλών. Ωστόσο, από το επεισόδιο του Μανί Μαργα στα τέλη Μαΐου 2010 και καθ' όλη την διάρκεια της διακυβέρνησης Νετανιάχου, οι διμερείς πολιτικές σχέσεις χειροτέρευσαν, η διπλωματική εκπροσώπηση υποβαθμίσθηκε και οι κατά καιρούς εμπρηστικές δηλώσεις του Τούρκου Προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, που επέκριναν την ισραηλινή πολιτική, σε εσωτερικό και περιφερειακό επίπεδο. Με την πάροδο των ετών η Τουρκία εκλαμβάνονταν από την ισραηλινή κοινή γνώμη ως μία εχθρική χώρα. Παράλληλα, η κυβέρνηση της Άγκυρας επέτρεψε στην οργάνωση Χαμάς να διατηρεί αντιπροσωπεία στην Κωνσταντινούπολη,⁸⁸ μία εξέλιξη που επανειλημμένως επισημαινόταν αρνητικά από ισραηλινής πλευράς.

Η νέα κυβέρνηση Μπένετ - Λαβίντ αντιλαμβάνεται ότι η διπλωματική κρίση με την Τουρκία πρέπει να λήξει.

προσπάθεια διαμεσολάβησης προκειμένου να επιτευχθεί συμφωνία κατάπαυσης του πυρός μεταξύ Ισραήλ και Ισλαμικής Τζιχάντ τον Αύγουστο του 2022

β) Shlomo Rolter Jesner, "Qatar is using the Palestinians to assert its regional influence", Foreign Policy, 26.1.2021

<https://foreignpolicy.com/2021/01/26/qatar-is-using-the-palestinians-to-assert-its-regional-influence>

γ) Michal Yaari, "Israel and Qatar: Relations nurtured by the Palestinian issue", MITVIM, March 2020 https://mitvim.org.il/wp-content/uploads/Dr._Michal_Yaari_-_Israel_and_Qatar_-_Relations_nurtured_by_the_Palestinian_issue_-_March_2020-1.pdf

Πρβλ. Sultan Barakat, "Qatari Mediation: Between Ambition and Achievement", Brookings Doha Center Analysis Paper, No.12, November 2014 <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/Final-PDF-English.pdf> Το ιδεολογικό υπόβαθρο της διεθνούς διαμεσολάβησης ως εργαλείο της καταρινής εξωτερικής πολιτικής.

⁸⁷ Reuters, "Israelis to be allowed into Qatar for World Cup, officials say", 9.6.2022 <https://www.reuters.com/world/middle-east/israelis-be-allowed-into-qatar-world-cup-officials-say-2022-06-09>

⁸⁸ Την τελευταία δεκαετία η ισραηλινή πλευρά επανειλημμένα έχει δημοσιοποιήσει στοιχεία, υποστηρίζοντας ότι στελέχη της αντιπροσωπείας της Χαμάς στην Κωνσταντινούπολη είναι υπεύθυνα για τη στρατολόγηση, τη χρηματοδότηση και τον συντονισμό των πυρήνων της οργάνωσης που πραγματοποιούν ένοπλες επιθέσεις κατά ισραηλινών στόχων εντός της ισραηλινής επικράτειας και στην Δυτική Όχθη. Χρονικά η έναρξη της λειτουργίας των γραφείων της οργάνωσης στην Τουρκία υπολογίζεται το 2011. Ωστόσο, το ισραηλινό ιδιωτικό τηλεοπτικό 'Κανάλι 2' είχε μεταδώσει στα τέλη Ιανουαρίου του 2012, ότι η Χαμάς βολιδσκοπεί να λειτουργήσει γραφεία στη χώρα, με αφορμή σχετικές δηλώσεις του τότε Προέδρου της Τουρκίας, Αμπντουλάχ Γκιουλ, στην εφημερίδα Hürriyet. Ενδεικτικά: α) Mako, "Ha' bait ha' khadash she Khamas: Be-Turkia?" [«Το νέο σπίτι της Χαμάς: Στην Τουρκία;»], 30.1.2012 <https://www.mako.co.il/news-world/arab/Article-397ec638b8d2531018.htm> Σύμφωνα με το ρεπορτάζ του ισραηλινού 'Καναλιού 2' που μεταδόθηκε στις 30/1/2012 «τις τελευταίες εβδομάδες η ηγεσία της Χαμάς βρίσκεται σε αναζήτηση νέου 'σπιτιού' λόγω της ρήξης που επήλθε με τον Πρόεδρο της Συρίας, Μπασάρ Άσαντ. Μεταξύ των επικρατέστερων υποψηφίων χωρών να φιλοξενήσουν την τρομοκρατική οργάνωση της Γάζας φέρονται να είναι το Κατάρ και η Ιορδανία. Ωστόσο τώρα φαίνεται ότι και η Τουρκία σκέφτεται να επιτρέψει στον Χάλεντ Μάσαλ και τους συνεργάτες του να εγκατασταθούν στο έδαφός της». β) Shlomi Eldar, "Is Erdogan closing Hamas' Istanbul office?", Al-Monitor, 21.12.2015 <https://www.al-monitor.com/originals/2015/12/hamas-khaled-meshaal-salah-ak-arouri-istanbul-reconciliation.html> γ) Nadav Shragai, "Hamas' Istanbul headquarters has directed hundreds of terror attacks against Israelis and laundered millions of dollars", Jerusalem Center for Public Affairs, 30.12.2021 <https://jcpa.org/article/hamas-istanbul-headquarters-has-directed-hundreds-of-terror-attacks-against-israelis-and-laundered-millions-of-dollars> δ) Israel Security Agency ("Shabak"), "Hamas operations in Turkey", 24.2.2018 <https://www.shabak.gov.il/english/publications/pages/hamas-operations-in-turkey.aspx> Σύνοψη έκθεσης της Ισραηλινής Υπηρεσίας Εσωτερικής Ασφάλειας, γνωστότερης υπό το εβραϊκό αρκτικόλεξο "Shabak". Στην έκθεση αναφέρονται περιπτώσεις πυρήνων της οργάνωσης που δρουν στην Δυτική Όχθη να διατηρούν επαφές με την αντιπροσωπεία της Χαμάς στην Τουρκία.

Η Τουρκία σε αναζήτηση περιφερειακών εταίρων λόγω οικονομικής κρίσης.

“Ο παραγμένος Μάιος” του 2021.

Ένα νέο μέτωπο για το Ισραήλ: Συγκρούσεις Εβραίων-Αράβων στις μικτές πόλεις.

Παρ’ όλα αυτά, η νέα κυβέρνηση υπό τους Μπένετ και Λαπίντ, που ανέλαβε καθήκοντα στις 13 Ιουνίου 2021, αντιλαμβανόταν αφ’ ενός ότι η διπλωματική κρίση με την Τουρκία θα έπρεπε με κάποιο τρόπο να λάβει τέλος και αφ’ ετέρου διέκρινε συγκεκριμένα νέα δεδομένα που θα μπορούσαν να ανανεώσουν ουσιαστικούς διαύλους επικοινωνίας με την κυβέρνηση της Άγκυρας.

Συγκεκριμένα, η σοβαρή οικονομική κρίση που αντιμετώπιζε η Τουρκία, την ώθησε να αναζητά περιφερειακούς εταίρους. Η βελτίωση του κλίματος μεταξύ Τουρκίας και Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων προκειμένου να αντιμετωπισθούν προβλήματα που αντιμετώπιζε η τουρκική οικονομία αποτέλεσαν μία σημαντική ένδειξη στροφής της πολιτικής του Προέδρου Ερντογάν να αποκαταστήσει τις σχέσεις του με τις χώρες που διατηρούσαν στενές σχέσεις με τον σαουδαραβικό περιφερειακό παράγοντα.⁸⁹ Ανάλογες τουρκικές προσπάθειες προσέγγισης με την Αίγυπτο σημειώνονταν τον Αύγουστο του 2021.⁹⁰

Από την άλλη, έναν ακριβώς μήνα πριν τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ, το Ισραήλ αντιμετώπιζε μία κατάσταση πρωτόγνωρη για τα τοπικά δεδομένα. Η απόφαση του Προέδρου της Παλαιστινιακής Αρχής, Μαχμούντ Αμπάς, να αναβάλει επ’ αόριστον τις βουλευτικές και προεδρικές εκλογές του Μαΐου και του Ιουλίου αντίστοιχα, τις πρώτες που θα πραγματοποιούνταν μετά από 15 χρόνια, προκάλεσε μαζικές παλαιστινιακές διαδηλώσεις στην Δυτική Όχθη και στην Ανατολική Ιερουσαλήμ που στρέφονταν κατά του Ισραήλ, επειδή ως αιτία αναβολής των εκλογών προβλήθηκε από την κυβέρνηση της Ραμάλας η άρνηση της διακυβέρνησης Νετανιάχου να επιτραπεί στον αραβικό πληθυσμό της Ιερουσαλήμ να συμμετέχει στην εκλογική διαδικασία.⁹¹ Παράλληλα όμως, υπήρχαν ενδείξεις ότι λόγω της δυσαρέσκειας που εκδηλωνόταν προς την καθεστωτική Φατάχ, η επιρροή της Χαμάς στην Δυτική Όχθη αυξανόταν, με ενδεχόμενο να αναδειχθεί νικήτρια στις επερχόμενες εκλογές – οι οποίες εν τέλει αναβλήθηκαν μέχρι νεωτέρας.⁹² Η ένταση των διαδηλώσεων προκάλεσε για άλλη μια φορά την ανάφλεξη του μετώπου Ισραήλ-Γάζας. Πέρα όμως από τις αναμενόμενες εκτοξεύσεις ρουκετών κατά ισραηλινών πόλεων, που ανταπαντήθηκαν με επιδρομές της ισραηλινής πολεμικής αεροπορίας, σημειώθηκαν σφοδρές συγκρούσεις σε πολλές πόλεις του Ισραήλ με μικτό, εβραϊκό και αραβικό, πληθυσμό – οι οποίες μέχρι πρότινος

⁸⁹ Gökhan Demirtaş, Hasim Tekines, “Mapping changes in Turkish-UAE relations: A matter of diplomacy”, The Washington Institute, 27.8.2021 <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/mapping-changes-turkish-uae-relations-matter-diplomacy> Το υπόβαθρο της περιφερειακής προσέγγισης Τουρκίας-ΗΑΕ.

⁹⁰ Motasem Dalloul, “There are limits to the rapprochement between Turkey and Egypt”, 14.9.2021

<https://www.middleeastmonitor.com/20210914-there-are-limits-to-the-rapprochement-between-turkey-and-egypt> Περί του κλίματος επαναπροσέγγισης Τουρκίας-Αιγύπτου που σημειωνόταν στις αρχές Σεπτεμβρίου 2021

⁹¹ Adnan Abu Amer, “Postponed Palestinian Elections: Causes and Repercussions”, Carnegie Endowment for International Peace, 11.5.2021

<https://carnegieendowment.org/sada/84509> Αξιολόγηση των ενδοπαλαιστινιακών και περιφερειακών ισορροπιών που οδήγησαν στην απόφαση του Προέδρου της Παλαιστινιακής Αρχής, Μαχμούντ Αμπάς, να αναβάλει την διενέργεια των παλαιστινιακών βουλευτικών εκλογών του Μαΐου 2021.

⁹² Παραμονές των παλαιστινιακών βουλευτικών εκλογών του Μαΐου εκφράζονταν αμφιβολίες κατά πόσον θα πραγματοποιούνταν ή με ποιον τρόπο θα διαχειριζόταν η κυβέρνηση του Προέδρου Αμπάς μία ενδεχόμενη ήττα της παράταξης Φατάχ. Ενδεικτικά: α) Omar Rahman, “Elections in Palestine: Prelude or ploy?”, Brookings, 24.2.2021 <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2021/02/24/elections-in-palestine-prelude-or-ploy/> β) Ghaith Al-Omari, “If Palestinian Elections proceed, Hamas may have the upper hand”, The Washington Institute, 25.3.2021 <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/if-palestinian-elections-proceed-hamas-may-have-upper-hand>.

Ωστόσο, όταν στο Πανεπιστήμιο Μπιρζέιτ της Ραμάλα πραγματοποιήθηκαν τον Μάιο του 2022 φοιτητικές εκλογές, οι πρώτες μετά από διετή αναστολή λόγω της πανδημίας, η παράταξη της Χαμάς έλαβε 28 από τις 51 συνολικά έδρες, ενώ η παράταξη που στηριζόταν από την Φατάχ έλαβε μόνο 18 έδρες. Αντίστοιχες ήταν οι πολιτικές τάσεις που παρατηρήθηκαν σε δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2022, ένα μήνα μετά τις φοιτητικές εκλογές στο Πανεπιστήμιο Μπιρζέιτ. Πρβλ. α) Birzeit University, “Birzeit University to hold Student Council elections on may 18 after two-years pause”, 7.4.2022 <https://www.birzeit.edu/en/news/birzeit-university-hold-student-council-elections-may-18-after-two-year-pause> β) France24, “Hamas students celebrate West Bank university poll win”, 19.5.2022

<https://www.france24.com/en/live-news/20220519-hamas-students-celebrate-west-bank-university-poll-win> γ) Palestinian Center for Policy and Survey Research – PSR, “Press Release: Public Opinion Poll No (84)”, 28.6.2022 <https://www.pcpsr.org/en/node/910>

Η εμπρηστική
ρητορική Ερντογάν
κινδυνεύει να
ενθαρρύνει
εθνοτικές
συγκρούσεις στο
εσωτερικό του
Ισραήλ.

θεωρούνταν υπόδειγμα ειρηνικής συμβίωσης.⁹³ Εχθροπραξίες μεταξύ Εβραίων και Αράβων δεν σημειώνονταν μόνο στην Ιερουσαλήμ αλλά και στις άλλοτε ήρεμες γειτονιές των μικτών πόλεων Λοντ, Άκκο, Ράμλε, Γιάφα, Χάιφα, ενώ την ίδια περίοδο η Χαμάς και η Ισλαμική Τζιχάντ συνέχιζαν να εκτοξεύουν ρουκέτες κατά μεγάλων ισραηλινών αστικών κέντρων.

Εν μέσω εκείνης της έκτακτης κατάστασης, ο Πρόεδρος Ερντογάν προέβaine σε δημόσιες δηλώσεις, καταγγέλλοντας το Ισραήλ για την πολιτική που εφάρμοζε έναντι των Παλαιστινίων.⁹⁴ Οι παρεμβάσεις του συνέτειναν στην επικοινωνιακή ενδυνάμωση της ρητορικής της Χαμάς στην Δυτική Όχθη και πυροδοτούσαν κλίμα έντασης όχι μόνο μεταξύ των Εβραίων και Αράβων ισραηλινών πολιτών, αλλά και εντός της Παλαιστινιακής Αρχής μεταξύ της καθεστωτικής Φατάχ και της αντιπολιτευόμενης Χαμάς. Ως εκ τούτου, πέραν των υπολοίπων ζητημάτων που δημιουργούσαν εδώ και χρόνια ένταση στις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις (λ.χ. από το επεισόδιο του Mani Margara μέχρι την ενίσχυση των σχέσεων του Ισραήλ με την Ελλάδα και την Κύπρο), οι κατά καιρούς παρεμβάσεις του Τούρκου Προέδρου θα μπορούσαν να αποτελέσουν εργαλείο γενικότερης αποσταθεροποίησης, που το Ισραήλ πιθανόν να δυσκολευόταν να θέσει υπό έλεγχο σε εσωτερικό επίπεδο. Οι σχέσεις μεταξύ της εβραϊκής πλειοψηφίας και της αραβικής μειονότητας μπήκαν στο μικροσκόπιο της πολιτικής ζωής και εκ των υστέρων συνάγεται ότι η στήριξη της νεοσούστατης κυβέρνησης υπό τους Μπένετ και Λαπίντ εκ μέρους του αραβικού ισλαμιστικού κόμματος «Ράαμ» αποτιμάται ως εξαιρετικά χρήσιμη για την διαμόρφωση ενός ήπιου κλίματος μεταξύ του εβραϊκού και του αραβικού στοιχείου της ισραηλινής κοινωνίας. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα πρόσθετα αυτά δεδομένα, η διακυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ καλείτο να μειώσει την χρόνια ένταση στις σχέσεις του Ισραήλ με το Προεδρικό Μέγαρο στην Άγκυρα.

Ωστόσο, η ισραηλινή διπλωματία καλείτο να απαντήσει στο εξής ερώτημα: ποιος ισραηλινός πολιτικός θα ήταν σε θέση να κάνει το πρώτο βήμα επαναπροσέγγισης με την τουρκική ηγεσία;

Οι δεξιές εθνοθησκευτικές καταβολές του νέου Πρωθυπουργού, Ναφτάλι Μπένετ, δεν του επέτρεπαν να πλησιάσει τον Ερντογάν.⁹⁵ Οποιαδήποτε πρωτοβουλία εκ μέρους του Μπένετ, θα τον εξέθετε περαιτέρω έναντι των δεξιών του ψηφοφόρων, που ήδη εξέφραζαν την απογοήτευσή τους επειδή είχε προσχωρήσει στο στρατόπεδο των πολιτικών δυνάμεων της Κεντροαριστεράς που επέκρινε τον Νετανιάχου. Αλλά και η θέση του νεοτοποθετηθέντα Υπουργού Εξωτερικών, Γιαΐρ Λαπίντ, και του Υπουργού Άμυνας, Μπένι Γκαντς, δεν ήταν καλύτερη. Σε συγκέντρωση διαμαρτυρίας, που συνδιοργάνωσαν τα κόμματα των Λαπίντ και Γκαντς στο Τελ Αβίβ τον Μάιο του 2019, οι συγκεντρωμένοι φορούσαν τουρκικά φέσια και κρατούσαν πλακάτ με φωτογραφίες του Τούρκου Προέδρου, παρομοιάζοντας τον Νετανιάχου ως τον αντίστοιχο «Ερντογάν του Ισραήλ», κατηγορώντας αμφότερους για αυταρχικότητα και νεποτισμό.⁹⁶

⁹³ Σχετ. α) Ephraim Lavie, Meir Elran, Ilham Shahbari, Khadere Sawaed, Jony Essa, "Jewish-Arab relations in Israel, April-May 2021", INSS Insight No.1474, 31.5.2021 <https://www.inss.org.il/publication/arabs-and-jews-in-israel> β) Doron Matza, "The May 2021 riots and their implications", BESA Center Perspectives Paper No. 2.067, 8.6.2021 <https://besacenter.org/israel-may-2021-riots>

⁹⁴ Ενδεικτικά: α) Reuters, "Turkey's Erdogan calls Israel 'terror state' over Palestinian clashes at Al-Aqsa", 8.5.2021 <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-accuses-israel-terror-over-palestinian-clashes-al-aqsa-2021-05-08> β) Reuters, "In Turkey, protests against Israel over surge in violence", 11.5.2021 <https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-protests-against-israel-over-surge-violence-2021-05-10>

⁹⁵ Ενδεικτικά, ως βουλευτής του δεξιού θρησκευτικού κόμματος «Εβραϊκή Εστία – Ha' Bayt ha' ihudi» το 2013, απαντώντας σε δηλώσεις του Ερντογάν που εξομοίωνε τον σιωνισμό με τον φασισμό, ο Ναφτάλι Μπένετ δήλωσε ότι «ο μόνος τρόπος αντίδρασης εναντίον οποιουδήποτε φέρεται κατά του σιωνισμού είναι η μάχη». Πρβλ. Arutz 7 Israel National News, "Bennett on Erdogan: The answer is to fight", 1.3.2013 <https://www.israelnationalnews.com/news/165761>

⁹⁶ i24News, "Thousands protest in Tel Aviv against Netanyahu immunity law", 25.5.2019 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/1558808140-thousands-protest-in-tel-aviv-against-netanyahu-s-override-law>

Ο Πρόεδρος Ισχάκ Χέρτσογκ σε ρόλο διαμεσολαβητή μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας.

Η επικοινωνιακή διαχείριση της βελτίωσης των σχέσεων με την Τουρκία ήταν από τις πρώτες προτεραιότητες της κυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ.

Την λύση έδωσε η εκλογή του νέου Προέδρου του Ισραήλ, Ισχάκ Χέρτσογκ, στις 7 Ιουλίου 2021. Κατόπιν συνεννόησης με το ισραηλινό υπουργείο εξωτερικών, το διπλωματικό γραφείο του νέου ισραηλινού Προέδρου αξιοποίησε κατάλληλους διαύλους στην Άγκυρα με αποτέλεσμα ο Πρόεδρος της Τουρκίας να επικοινωνήσει τηλεφωνικά με τον νεοαναδειχθέντα Ισχάκ Χέρτσογκ. Αφορμή αποτέλεσε η έκφραση συγχαρητηρίων για την πρόσφατη εκλογή του, που κατέληξε σε μία συνομιλία μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας από την αναμενόμενη – προκαλώντας ποικίλα σχόλια στα τοπικά ισραηλινά ΜΜΕ.⁹⁷ Με αυτόν τον τρόπο, άρχισε η ισραηλινή και η τουρκική κοινή γνώμη να προετοιμάζονται ότι «κάτι θα αλλάξει στις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις».

Η επικοινωνιακή διαχείριση που προωθήθηκε από την νέα ισραηλινή κυβέρνηση αποδείχθηκε επιτυχής, αφού δεν εκφράστηκαν σημαντικές αντιδράσεις από τους κόλπους της αντιπολίτευσης. Σε αυτό συνέτεινε και η προσωπικότητα του Ισχάκ Χέρτσογκ, ο οποίος, παρά την πλούσια προϋπηρεσία του στην πολιτική ζωή της χώρας, κατά την τριετία 2018-2021 διατήρησε αποστάσεις από τις τρέχουσες πολιτικές αντιπαραθέσεις ασκώντας αθόρυβα τα καθήκοντά του ως Πρόεδρος του Εβραϊκού Πρακτορείου, ενός υπερκομματικού φορέα, αρμόδιου για την εγκατάσταση της εβραϊκής ομογένειας στο Ισραήλ. Ως εκ τούτου, μεταξύ των Χέρτσογκ και Ερντογάν δεν υπήρχαν 'σκιές από το παρελθόν', και επομένως, σε καθαρά επικοινωνιακό επίπεδο, καμία πλευρά δεν έδινε την εντύπωση ότι 'υποχωρούσε' έναντι της άλλης. Με αυτόν τον εύσημο τρόπο η ισραηλινή διπλωματία, σε συνεργασία με την τουρκική, βρήκαν τον τρόπο να εγκαινιάσουν έναν νέο δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ των δύο Προεδρικών Μεγάρων σε Άγκυρα και Ιερουσαλήμ, 'παρακάμπτοντας ενσυνειδήτως' τους Μπένετ και Λαπίντ, οι οποίοι παρακολουθούσαν αυτήν την εξέλιξη σχεδόν σιωπηρά.

Μεσολάβησαν έξι μήνες, προκειμένου να δοθεί ο κατάλληλος χρόνος στην τουρκική πλευρά να μειώσει του τόνους έναντι του Ισραήλ – πράγμα που έγινε. Παράλληλα, η ισραηλινή πλευρά καλείτο να μην διαταράξει τις καλές της σχέσεις με Ελλάδα και Κύπρο, που παρακολουθούσαν αθόρυβα με ενδιαφέρον τις εξελίξεις. Ακόμα μια φορά, η ισραηλινή κυβέρνηση επέλεξε να παραμείνει στο περιθώριο, αναθέτοντας τον πρωταγωνιστικό ρόλο στον Πρόεδρο Χέρτσογκ. Προκειμένου να τηρηθούν οι απαραίτητες ισορροπίες και αφού είχε γίνει γνωστό ότι η επίσκεψη του Χέρτσογκ στην Άγκυρα είχε οριστεί για τις 9.3.2022, πραγματοποίησε προηγουμένως διαδοχικές επίσημες επισκέψεις σε Αθήνα και Λευκωσία, στις 24.2.2022 και 2.3.2022 αντίστοιχα.⁹⁸

Πέρα από τις αναμενόμενες εθιμοτυπικές αναφορές, κατά τη συνάντηση Χέρτσογκ-Ερντογάν στην Άγκυρα ανακοινώθηκε η θεσμοθέτηση ενός 'κοινού πλαισίου διαχείρισης κρίσεων', που θα ενεργοποιείτο μεταξύ των υπουργείων εξωτερικών Ισραήλ και Τουρκίας, οποτεδήποτε θα προέκυπταν εξελίξεις ικανές να διαταράξουν τις διμερείς σχέσεις. Το πλαίσιο αυτό, θα συγκεκριμενοποιείτο «εντός των ερχομένων μηνών» σε συνάντηση υπουργών εξωτερικών Τσαβούσογλου και Λαπίντ, που είχε αρχίσει να δρομολογείται. Το ειδικό αυτό 'πλαίσιο διαχείρισης κρίσεων' μεταξύ Άγκυρας και

⁹⁷ Ενδεικτικά: α) The Jerusalem Post, "Israel's Herzog, Turkey's Erdogan hold 40-min phone call", 13.7.2021 <https://www.jpost.com/middle-east/israels-herzog-turkeys-erdogan-hold-40-min-phone-call-673675> β) Zvi Bar'El, "Erdogan is on the line. Bennett should pick up the phone", HaAretz, 14.7.2021 <https://www.haaretz.com/middle-east-news/2021-07-14/ty-article/.premium/erdogan-is-on-the-line-bennett-should-pick-up-the-phone/0000017f-db6d-d3a5-af7f-fbefe52c0000> γ) Hurriyet Daily News, "President Erdogan, Israel's Herzog talk over phone", 8.7.2021 <https://www.hurriyetdailynews.com/president-erdogan-israels-herzog-talk-over-phone-175191>

⁹⁸ The Times of Israel, "Meeting Greek leaders in Athens, Herzog stops short of criticizing Russia on Ukraine", 25.2.2022 <https://www.timesofisrael.com/meeting-greek-leaders-in-athens-herzog-stops-short-of-criticizing-russia-on-ukraine> Η επίσκεψη Χέρτσογκ στην Αθήνα στις 24.2.2022 συνέπεσε με την έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία και δεν έτυχε σημαντικής δημοσιογραφικής κάλυψης.

Ιερουσαλήμ αποτελεί σημαντική πρωτοτυπία, που εισάγεται για πρώτη φορά στον τρόπο ενάσκησης της ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής.⁹⁹

Ωστόσο, η κυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ έδινε σημασία στην επικοινωνιακή διαχείριση των εξελίξεων, προκειμένου να μην διαμορφωθεί η εντύπωση στην ισραηλινή κοινή γνώμη ότι η μακροχρόνια επικριτική στάση που επεδείκνυε μόνιμα ο Ερντογάν, πλησιάζοντας συχνά τα όρια του αντισημιτισμού, αντιμετωπιζόταν με τακτική εξευμενισμού. Από το επεισόδιο του Μανί Μαρμαρά το 2010 και για όλα τα επόμενα χρόνια, η αντιπαράθεση με την Τουρκία είχε ταυτισθεί στο Ισραήλ με καθαυτή την ιδιοσυγκρασία του Προέδρου της. Ο Πρόεδρος Ερντογάν δεν κατέστη συμπαθέστερος ούτε όταν τον Νοέμβριο του 2021 φερόταν να μεσολαβεί προσωπικά ο ίδιος προκειμένου να αφεθούν ελεύθεροι από τις μυστικές υπηρεσίες δύο ισραηλινοί τουρίστες που ανακρίνονταν θεωρούμενοι ύποπτοι για κατασκοπεία. Με την ευκαιρία αυτού του περιστατικού, πραγματοποιήθηκε η πρώτη τηλεφωνική επικοινωνία Μπένετ-Ερντογάν.¹⁰⁰

Το Ισραήλ απαιτείσε την απομάκρυνση της αντιπροσωπείας της Χαμάς από την Κωνσταντινούπολη.

Όλα έδειχναν ότι κατά την επίσκεψη Μεβλούτ Τσαβούσογλου στο Ισραήλ στις 25 Μαΐου 2022, θα ανακοινωνόταν η επανατοποθέτηση του Τούρκου πρέσβη στο Τελ Αβίβ. Ωστόσο, οι πληροφορίες που διέρρεαν στον Τύπο διαψεύστηκαν.¹⁰¹ Η ισραηλινή κυβέρνηση ανέμενε απτές αποδείξεις, ότι η Τουρκία θα πάψει να φιλοξενεί την αντιπροσωπεία της Χαμάς στην Κωνσταντινούπολη, στους κόλπους της οποίας είχαν ονοματισθεί τα στελέχη της οργάνωσης που φέρονταν αναμειγμένα στην χρηματοδότηση και στρατολόγηση Παλαιστινίων, που είχαν διαπράξει ένοπλες επιθέσεις κατά ισραηλινών στόχων στη Δυτική Όχθη και στην Ιερουσαλήμ – επιβεβαιώνοντας την εκτίμηση που προαναφέρθηκε, ότι δηλαδή το νέο στοιχείο που επέβαλε στην ισραηλινή πλευρά να προωθήσει την εξομάλυνση των σχέσεων με την Τουρκία ήταν η διασύνδεση της Άγκυρας με την Χαμάς, τη στιγμή που η επιρροή της δείχνει να αυξάνεται στις τάξεις της παλαιστινιακής κοινωνίας. Ήταν σαφές ότι η ισραηλινή κυβέρνηση δεν είχε πεισθεί ότι οι δεσμοί Άγκυρας-Γάζας υποβαθμίζονταν, παρά το γεγονός ότι κατά την επίσκεψη Τσαβούσογλου στη Ραμάλα συνεδρίαση για πρώτη φορά ύστερα από 12 χρόνια η κοινή επιτροπή εργασίας των Υπουργείων Εξωτερικών της Τουρκίας και της Παλαιστινιακής Αρχής – ένα γεγονός που καταδείκνυε ότι οι σχέσεις της Τουρκίας με την οργάνωση Φατάχ ενισχύονταν.¹⁰²

Όταν τον Ιούνιο του 2022 δημοσιοποιήθηκε στα τοπικά ΜΜΕ ο στενός συντονισμός των ισραηλινών και των τουρκικών μυστικών υπηρεσιών που κατάφεραν να αποτρέψουν την τελευταία στιγμή σειρά τρομοκρατικών επιθέσεων κατά ισραηλινών τουριστών στην Κωνσταντινούπολη, με καταζητούμενους δράστες Ιρανούς εκτελεστές, πράκτορες των Φρουρών της Επανάστασης. Η αγαστή συνεργασία της Μοσάντ και της MIT επαινέθηκε

⁹⁹ Ενδεικτικά: α) Times of Israel, “Herzog, Erdogan discuss creating mechanism for solving possible spats in the future”, 9.3.2022 https://www.timesofisrael.com/liveblog_entry/herzog-erdogan-discuss-creating-mechanism-for-solving-possible-spats-in-the-future β) WallaNews, “Beikvot bikur Herzog: Israel ve-Turkia ikayemu mangenon li-mniat masbherim ba-yakhasim” [«Σε συνέχεια της επίσκεψης Χέρτσογκ: Το Ισραήλ και η Τουρκία θα συστήσουν μηχανισμό αποφυγής κρίσεων στις διμερείς σχέσεις»], 10.3.2022 <https://news.walla.co.il/item/3493821>

¹⁰⁰ The Times of Israel, “Bennett thanks Erdogan for releasing Israeli couple, in first-ever call between them”, 18.11.2021 <https://www.timesofisrael.com/bennett-thanks-erdogan-for-releasing-israeli-couple-in-first-ever-call-between-them>

¹⁰¹ Israel Ministry of Foreign Affairs, Press Release, “FM Lapid meets Turkish FM Çavuşoğlu in Jerusalem”, 25.5.2022 <https://www.gov.il/en/departments/news/fm-lapid-meets-with-turkish-fm-cavusoglu-25-may-2022> Δεν έγινε αναφορά περί χρονοδιαγράμματος επανατοποθέτησης πρέσβων

¹⁰² Anadolu Agency, “Turkish foreign minister arrives in Palestine”, 24.5.2022 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/turkish-foreign-minister-arrives-in-palestine/2596161>

Οι διπλωματικές σχέσεις Ισραήλ - Τουρκίας αποκαταστάθηκαν πλήρως στις 17.8.2022.

Εκτιμάται ότι η Κυβέρνηση Λαπίντ θα προωθήσει περαιτέρω την ενίσχυση των σχέσεων με την Άγκυρα και μετά τις εκλογές της 1ης Νοεμβρίου, μέχρι τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης.

Η θαλάσσια οριοθέτηση Ισραήλ-Λιβάνου δεν είναι μία ακόμη 'Συμφωνία του Αβραάμ'. Είναι μία παρακαταθήκη για το μέλλον.

με θερμές δηλώσεις από τον υπουργό εξωτερικών Γιαΐρ Λαπίντ, ο οποίος άδραξε την ευκαιρία να επισκεφθεί την Άγκυρα.¹⁰³

Η σημαντικότερη παρακαταθήκη της διακυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ όσον αφορά τις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις, αποτελεί η πλήρης αποκατάσταση των διμερών διπλωματικών σχέσεων με την αμοιβαία επανατοποθέτηση πρέσβων, εξέλιξη που ανακοινώθηκε στις 17.8.2022.¹⁰⁴

Δεδομένου ότι θεωρείται πιθανό να καθυστερήσει ο σχηματισμός της νέας κυβέρνησης, η υπηρεσιακή διακυβέρνηση Λαπίντ εκτιμάται ότι θα προωθήσει περαιτέρω τις σχέσεις με την Τουρκία. Είναι ενδεικτικό ότι στις 26.10.2022, πέντε μόλις ημέρες πριν τις κάλπες της 1^{ης} Νοεμβρίου 2022, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη εργασίας στην Τουρκία του υπουργού άμυνας, Μπένι Γκαντς, που περιλαμβάνει συναντήσεις με τον ομόλογό του Χουλουσί Ακάρ και τον αρχηγό των μυστικών υπηρεσιών της χώρας, Χακάν Φιντάν, αποτελώντας την πρώτη επίσκεψη ισραηλινού υπουργού άμυνας στην τουρκική πρωτεύουσα μετά από μια δεκαετία.¹⁰⁵

Συμφωνία θαλάσσιας οριοθέτησης Ισραήλ-Λιβάνου

Δύο εβδομάδες πριν από την εκλογική αναμέτρηση της 1^{ης} Νοεμβρίου 2022, η υπηρεσιακή κυβέρνηση υπό τον Γιαΐρ Λαπίντ πέτυχε την τελική θετική έκβαση των έμμεσων διαπραγματεύσεων με τον Λίβανο για τον αμοιβαίο καθορισμό των θαλασσίων συνόρων, χάρη στην διαμεσολάβηση των ΗΠΑ. Πέραν του ότι έληξε μία διαφορά που εκκρεμούσε πάνω από μία δεκαετία, η χρονική συγκυρία επέβαλε και στις δύο χώρες να έρθουν σε συμφωνία. Αφ' ενός για την λιβανική πλευρά, η ανάπτυξη του κοιτάσματος Qanna αποτελεί ίσως την μοναδική ευκαιρία ανάπτυξης της λιβανικής οικονομίας, παρότι παραμένει ακόμα άγνωστη η ποσότητα και η ποιότητα του εν λόγω κοιτάσματος. Η επικοδομητική στάση, που επέδειξε ο Πρόεδρος της χώρας, Μισέλ Αούν, λίγες μέρες προτού λήξει η θητεία του, ήταν αμφίβολο εάν θα την επεδείκνυε οιοσδήποτε διάδοχός του. Αφ' ετέρου, η ισραηλινή πλευρά πιεζόταν από δεσμευτικά χρονοδιαγράμματα, που απαιτούσαν την άμεση έναρξη της εξόρυξης φυσικού αερίου από το γειτονικό κοιτάσμα Karish. Εάν η συμφωνία δεν επερχόταν, το Ισραήλ θα έχανε την αξιοπιστία του έναντι των διεθνών αγορών, πέρα από τους κινδύνους που εγκυμονούσαν οι απειλές της οργάνωσης Χεζμπολάχ, ότι θα προέβαινε σε εκτοξεύσεις drone και ρουκετών κατά της ισραηλινής πλατφόρμας εάν προηγουμένως δεν διασφαλιζόνταν τα λιβανικά δικαιώματα στην αμφισβητούμενη θαλάσσια ζώνη.¹⁰⁶

Η πρωτοτυπία της συμφωνίας Ισραήλ-Λιβάνου έγκειται στο ότι επετεύχθη μεταξύ δύο χωρών που δεν διατηρούν διπλωματικές σχέσεις και τελούν μεταξύ τους σε εμπόλεμη κατάσταση. Ωστόσο, η απόφαση του Λιβάνου να αναγνωρίσει επισήμως το στάτους κβο της γραμμής θαλασσίων ορίων 5 χιλιομέτρων, που ορίστηκε μονομερώς από το Ισραήλ,

¹⁰³ Rina Basist, "Israel's FM makes first visit to Turkey, focused on security cooperation", Al-Monitor, 23.6.2022 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/06/israels-fm-lapid-makes-first-visit-turkey-focused-security-cooperation>

¹⁰⁴ Israel Ministry of Foreign Affairs, Press Release, "Israel and Türkiye restore full diplomatic ties", 17.8.2022 <https://www.gov.il/en/departments/news/israel-and-turkiye-restore-full-diplomatic-ties-17-aug-2022>

¹⁰⁵ Jonathan Lis, "Israel's Gantz scheduled to meet Turkish Defense minister in Ankara", HaAretz, 20.10.2022 <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-10-20/ty-article/.premium/israels-gantz-scheduled-to-meet-turkish-defense-minister-in-ankara/00000183-f66e-dd9c-af97-fee9a180000>

¹⁰⁶ Περί της διαδικασίας διαπραγμάτευσης μεταξύ Ισραήλ-Λιβάνου για την τελική οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών τους πρβλ. α) Γαβριήλ Χαρίτος, «Ανάλυση: Η θαλάσσια οριοθέτηση μεταξύ Ισραήλ-Λιβάνου», Φιλελεύθερος, 1.8.2022 <https://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/1522980> β) Γαβριήλ Χαρίτος, «Η Energean σε ρόλο εγγυητή», Φιλελεύθερος, 7.8.2022 <https://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/1527735> γ) Γαβριήλ Χαρίτος, «Ο Λίβανος προτιμά την Total», 11.9.2022 <https://www.philenews.com/f-me-apopsi/paremvasis-ston-f/article/1549877/o-libanos-protima-tin-total>

όταν είχε αποχωρήσει από τον Νότιο Λίβανο το 2000, αποτελεί εκ των πραγμάτων ένα σταθερό σημείο αναφοράς, που δύναται να περιληφθεί σε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο διμερούς συμφωνίας, εφόσον οι μελλοντικές πολιτικές συγκυρίες θα επιτρέψουν ανάλογες υπερβάσεις.¹⁰⁷

Σχέσεις Ισραήλ-Ελλάδας-Κύπρου

Κατά την μακροχρόνια διακυβέρνηση Νετανιάχου ετέθησαν οι βάσεις της περιφερειακής συνεργασίας Ισραήλ-Ελλάδας-Κύπρου σε πρακτικό και θεσμικό επίπεδο. Από το 2010 και εντεύθεν, η ισραηλινή πλευρά συνεργάστηκε με όλες τις κυβερνήσεις που εναλλάσσονταν στην εξουσία σε Αθήνα και Λευκωσία. Δεν είχε συμβεί, όμως, το αντίθετο, αφού η παράταξη Νετανιάχου ήταν εκείνη που αποτελούσε τον κορμό εκάστοτε κυβερνήσεων συνεργασίας, με τον ισραηλινό πρωθυπουργό να διατηρεί ιδιαίτερο ρόλο στην διαχείριση των διεθνών σχέσεων της χώρας του. Ο σχηματισμός της νέας κυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ στις 13 Ιουνίου 2021 σηματοδότησε μία νέα εποχή στις σχέσεις του Ισραήλ με Ελλάδα και Κύπρο, που πιθανώς θα συνοδεύταν από μία αλλαγή νοοτροπίας εκ μέρους της ισραηλινής πλευράς ως προς την διαχείριση των σχέσεων της σε περιφερειακό και διμερές επίπεδο. Υπ' αυτήν την έννοια, το ελληνικό και κυπριακό ενδιαφέρον ήταν έντονο.

Η κυβέρνηση Μπένετ - Λαπίντ διατήρησε τις καλές σχέσεις με Ελλάδα και Κύπρο.

Αθήνα και Λευκωσία είχαν επίγνωση ότι η νέα ισραηλινή διακυβέρνηση θα ήθελε να αποδείξει τόσο στην ισραηλινή κοινή γνώμη, όσο και – κυρίως – στον ίδιο της τον εαυτό, ότι είναι σε θέση και εκείνη να βελτιώσει τις σχέσεις του Ισραήλ με τις γειτονικές του χώρες. Η διακυβέρνηση Νετανιάχου είχε ανοίξει νέα ελπιδοφόρα κεφάλαια με τις 'Συμφωνίες του Αβραάμ'. Συγχρόνως όμως, στις σχέσεις του Ισραήλ με την Τουρκία (και δευτερευόντως, με την Ιορδανία) είχαν συσσωρευθεί προβλήματα από το 2010 και μετά. Ως εκ τούτου, ήταν επόμενο ο νέος υπουργός εξωτερικών, και νυν υπηρεσιακός πρωθυπουργός, Γιαΐρ Λαπίντ, να θελήσει να προσπαθήσει να βελτιώσει τις σχέσεις της χώρας του με την Άγκυρα και το Αμμάν, προκειμένου να 'διορθώσει' τα κακώς κείμενα της προηγούμενης μακροχρόνιας διακυβέρνησης του πολιτικού του αντιπάλου.

Αθήνα και Λευκωσία επέδειξαν ανοχή στην βελτίωση των σχέσεων Ισραήλ - Τουρκίας.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν αυτά τα δεδομένα, Ελλάδα και Κύπρος δεν εξεπλάγησαν από την αναθέρμανση των σχέσεων Ισραήλ-Τουρκίας, αφού καμία διπλωματική κρίση δεν διαρκεί για πάντα. Ήταν γνωστό ότι, παρά την χρόνια διπλωματική κρίση μεταξύ Άγκυρας και Ιερουσαλήμ, οι τουρκοϊσραηλινές οικονομικές σχέσεις ενισχύονταν ακόμα περισσότερο από το 2010 και μετά,¹⁰⁸ ενώ συγχρόνως, η επικοινωνία των υπηρεσιών ασφαλείας των δύο χωρών με επίκεντρο τον εντοπισμό ακραίων ισλαμιστικών τρομοκρατικών πυρήνων δεν είχε διακοπεί ποτέ.¹⁰⁹ Πέραν αυτού, η υπολογίσιμη πιθανότητα επιρροής της Τουρκίας στα τεκταινόμενα της Συρίας και οι διάλογοι επικοινωνίας που διατηρεί η Άγκυρα με την Τεχεράνη, αποτελούν δύο τομείς που η Ελλάδα και η Κύπρος δεν θα είχαν την δυνατότητα να αναπληρώσουν ούτως ή άλλως. Τέλος, αξίζει να τονισθεί ότι, μολονότι οι τουρκοϊσραηλινές διπλωματικές σχέσεις είχαν αποκατασταθεί πλήρως κατά την διετία 2016-2018 (και μάλιστα με πρωτοβουλία της

¹⁰⁷ HaAretz, "Full text: Final version of Israel-Lebanon Maritime Border Deal", 12.10.2022 <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-10-12/ty-article/full-text-final-version-of-israel-lebanon-maritime-border-deal/00000183-cb43-d8cc-afc7-ffef25f80000> Το τελικό κείμενο της συμφωνίας Ισραήλ-Λιβάνου, όπως διέρρευσε στον ισραηλινό Τύπο.

¹⁰⁸ Ενδεικτικά: Διαδραστική απεικόνιση του εύρους εμπορικών συναλλαγών Ισραήλ-Τουρκίας κατά την περίοδο 2010-2020: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/tur/partner/isr> [πηγή: The Observatory of Economic Complexity]

¹⁰⁹ Περί της συνεργασίας των τουρκικών και ισραηλινών για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας ενόσω οι διμερείς πολιτικές σχέσεις παρέμεναν ψυχρές πρβλ. Michael J. Koplow, "Terrorism and Turkey's Deal with Israel", Foreign Affairs, 29.6.2016 <https://www.foreignaffairs.com/turkey/terrorism-and-turkeys-deal-israel>

διακυβέρνησης Νετανιάχου), η εξέλιξη εκείνη δεν υποβάθμισε με κανέναν τρόπο την περιφερειακή συνεργασία Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ. Απεναντίας, την ενδυνάμωσε.

Από την ανάληψη των καθηκόντων της, η νέα ισραηλινή κυβέρνηση φρόντισε να διαβεβαιώσει την Ελλάδα και την Κύπρο ότι όσα επετεύχθησαν κατά την προηγούμενη δεκαετία θα διατηρηθούν. Την πραγματικότητα αυτή επιβεβαιώνουν τα εξής δεδομένα: ως προς το τουρκολιβυκό μνημόνιο, η διακυβέρνηση Μπένετ-Λαπίντ, όπως ακριβώς και η διακυβέρνηση Νετανιάχου, συνεχίζει να αντιλαμβάνεται με τον ίδιο τρόπο το νομικό πλέγμα που διέπει τις θαλάσσιες ζώνες, παρότι το Ισραήλ δεν έχει υπογράψει την διεθνή συνθήκη για το δίκαιο της θάλασσας. Όσον αφορά το Κυπριακό, ο υπουργός εξωτερικών Λαπίντ καταδίκασε τις τουρκικές ενέργειες εντός της νεκρής ζώνης των Βαρωσίων τον Ιούλιο του 2021.¹¹⁰ Το πρόγραμμα των κοινών στρατιωτικών ασκήσεων με τις ελληνικές και κυπριακές ένοπλες δυνάμεις τηρήθηκε κανονικά, αυξήθηκε η συχνότητα επαφών μεταξύ στρατιωτικών αξιωματούχων των τριών χωρών και εγκαινιάστηκε το Διεθνές Εκπαιδευτικό Κέντρο Πτήσεων στην Καλαμάτα, ένα εγχείρημα που εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο περιφερειακής συνεργασίας Ελλάδας-Ισραήλ.¹¹¹ Το επίπεδο της περιφερειακής συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας, τέθηκαν οι βάσεις για έναν ρεαλιστικότερο διάλογο, που επικεντρώθηκε στην προοπτική ενός «ενεργειακού διαδρόμου EastMed», που θα περιλαμβάνει ένα δίκτυο σταθμών υδροποίησης και περιφερειακών αγωγών, ενώ παράλληλα προωθήθηκε η κατασκευή του EuroAsia Interconnector.¹¹² Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ελλάδα και Κύπρος συνέδραμαν την ισραηλινή πλευρά με αποτέλεσμα την επανέναρξη των εργασιών του συμβουλίου διασύνδεσης ΕΕ-Ισραήλ, μετά από μία μακρά περίοδο ψυχρότητας – απόρροια της εξωτερικής πολιτικής που είχε εφαρμόσει η προηγούμενη ισραηλινή διακυβέρνηση.¹¹³ Παράλληλα, η βελτίωση των διμερών τουρκοϊσραηλινών σχέσεων συνοδεύθηκε από ισραηλινές διαβεβαιώσεις ότι η εξέλιξη αυτή δεν θα υποβαθμίσει τον ήδη υφιστάμενο άξονα συνεργασίας. Ενδεικτικής σημασίας ήταν οι διαδοχικές επισκέψεις του Προέδρου της χώρας Ισχάκ Χέρτσογκ σε Αθήνα και Λευκωσία, πριν την πραγματοποίηση της επίσκεψής του στην Τουρκία.

Από την άλλη, είναι γεγονός ότι οι σχέσεις του Ισραήλ με την Ελλάδα και την Κύπρο, συγκρινόμενες με το ιστορικό υπόβαθρο των διμερών τουρκοϊσραηλινών σχέσεων, είναι λιγότερο δοκιμασμένες. Ως εκ τούτου, και προκειμένου να καθίστανται πλήρως κατανοητές οι ευαισθησίες όλων των πλευρών και τα κριτήρια που καθορίζουν τις επιλογές τους, θα είναι χρήσιμο να θεσμοθετηθεί 'μηχανισμός διαχείρισης κρίσεων', κατά το πρότυπο και σε αντιστοιχία του μηχανισμού που έχει αρχίσει να εφαρμόζεται μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας, όπως ανακοινώθηκε κατά την πρόσφατη επίσκεψη Χέρτσογκ στην Άγκυρα.

Οι σχέσεις Ισραήλ - Ελλάδας - Κύπρου δεν είναι δοκιμασμένες στον χρόνο.

Είναι χρήσιμο να διαμορφωθεί 'μηχανισμός διαχείρισης κρίσεων' μεταξύ Αθηνών, Λευκωσίας και Ιερουσαλήμ, σε αντιστοιχία με τις νέες ισορροπίες ανάμεσα στο Ισραήλ και την Τουρκία.

¹¹⁰ Πρβλ. α) Israel Ministry of Foreign Affairs, Press Release, "FM Lapid meets with Cypriot FM Nikos Christodoulides in Jerusalem", 27.7.2021 <https://www.gov.il/en/departments/news/fm-lapid-meets-with-cypriot-fm-christodoulides-27-july-2021> β) Haaretz, "Israel stands with Cyprus in dispute with Turkey over abandoned town, Foreign Minister says", 21.7.2021 <https://www.haaretz.com/middle-east-news/turkey/2021-07-21/ty-article/israel-stands-with-cyprus-in-dispute-with-turkey-over-abandoned-town-lapid-says/0000017f-e48d-d75c-a7ff-fc8dca190000>

¹¹¹ Euronews, "Ελλάδα-Ισραήλ: «Αμυντική εκπαιδευτική απογείωση» στην Καλαμάτα», 21.10.2022 <https://gr.euronews.com/2022/10/21/ellada-israel-amintiki-ekapidevtyiki-apogeiosi-stin-kalamata> Το Διεθνές Κέντρο Εκπαίδευσης Πτήσεων εγκαινιάστηκε στις 21.10.2022.

¹¹² Χρονοδιάγραμμα της κατασκευής του EuroAsia Interconnector : <https://euroasia-interconnector.com/at-glance/project-timeline>

¹¹³ European Council, Council of the European Union, "EU-Israel Association Council, 3 October 2022", 3.10.2022

<https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-ministerial-meetings/2022/10/03> Σύνοψη των ζητημάτων που συζητήθηκαν και οι θέσεις της ΕΕ για τις προοπτικές των σχέσεων της με το Ισραήλ.

Αποτίμηση

Ύστερα από την 12ετή διακυβέρνηση Νετανιάχου, η νέα ισραηλινή κυβέρνηση υπό τους Ναφτάλι Μπένετ και Γιαΐρ Λαπίντ κλήθηκε αφ' ενός να διατηρήσει τα πολλά σημαντικά επιτεύγματα που συνέτειναν στην ομαλή εναρμόνιση του Ισραήλ με την μεσανατολική πραγματικότητα και αφ' ετέρου να προσπαθήσει να λειάνει τις διαφορές που είχαν δημιουργηθεί κατά τα προηγούμενα χρόνια με χώρες σημαντικές για την ασφάλειά του. Οι προκλήσεις που έπρεπε να αντιμετωπισθούν ήταν πολλές και ποικίλες: ήταν απαραίτητο να γίνουν κατανοητά τα κατάλληλα ισραηλινά μηνύματα προς την νέα διακυβέρνηση Μπάιντεν, τόσο ως προς την διαχείριση των διαπραγματεύσεων στην Βιέννη για τον έλεγχο του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος, όσο και ως προς την διένεξη με τους Παλαιστίνιους. Ήταν εξίσου απαραίτητο να διατηρηθούν οι λεπτές ισορροπίες με τη Ρωσία, που διατηρεί πρωτεύοντα εξισορροπητικό ρόλο στο ασταθές συριακό περιβάλλον.

Η ουκρανική κρίση αποδείχθηκε καταλυτικής σημασίας, αποτελώντας την αφορμή επανακαθορισμού των σχέσεων του Ισραήλ τόσο με τη Ρωσία, όσο και με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Προς το παρόν τουλάχιστον, το Ισραήλ αξιοποίησε κατάλληλα τις νέες διεθνείς και περιφερειακές ισορροπίες, πετυχαίνοντας να απομακρύνει το ενδεχόμενο δυσάρεστων εξελίξεων εκ μέρους της Ουάσιγκτον, τόσο ως προς την διαχείριση του Παλαιστινιακού, όσο και ως προς την έκβαση των διαπραγματεύσεων με το Ιράν.

Αποδείχθηκε αριστοτεχνική η επικοινωνιακή και θεσμική διαχείριση της σταδιακής βελτίωσης των τουρκοϊσραηλινών σχέσεων. Αξιοποιήθηκε διπλωματικά ο θεσμικός ρόλος του Προέδρου Ισχάκ Χέρτσογκ και η επιρροή των ΜΜΕ, προκειμένου να επεξηγηθεί στην κοινή γνώμη της χώρας η απόφαση να αποκατασταθούν οι σχέσεις με την Άγκυρα – επιλογή διόλου αυτονόητη μέχρι πρότινος και καθ' όλη τη διάρκεια της προηγούμενης διακυβέρνησης. Παράλληλα, δόθηκε σημασία προκειμένου να επιβεβαιωθεί η ποιότητα των σχέσεων με Αθήνα και Λευκωσία, ανεξαρτήτως της ανανέωσης των επαφών με τα τουρκικά κέντρα λήψεως αποφάσεων.

Η διαχείριση της ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής επί διακυβέρνησης Μπένετ-Λαπίντ δοκιμάστηκε σε συνθήκες αντίξοες, αποδεικνύοντας ότι είναι ικανή να εναρμονισθεί αποτελεσματικά σε ένα ευμετάβλητο διεθνές και περιφερειακό περιβάλλον. Η χρονικά σύντομη, πλην όμως σημαντική, παρακαταθήκη της, θα διαμορφώσει την πορεία των διεθνών σχέσεων της χώρας και μετά τις βουλευτικές εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου 2022, έως ότου ολοκληρωθούν οι απαραίτητες μετεκλογικές πολιτικές ζυμώσεις για τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης, που θα κληθεί να την διαδεχθεί.